

EUROPESE COMMISSIE TEGEN
RACISME EN INTOLERANTIE

ECRI-RAPPORT OVER BELGIË

(Zevende monitoringcyclus)

Goedgekeurd op 30 juni 2026

Gepubliceerd op 20 oktober 2026

EUROPESE COMMISSIE TEGEN
RACISME EN INTOLERANTIE

ECRI-RAPPORT OVER BELGIË

(Zevende monitoringcyclus)

Goedgekeurd op 30 juni 2026

Gepubliceerd op 20 oktober 2026

CRI(2026)26

The reproduction of extracts (up to 500 words) is authorised, except for commercial purposes as long as the integrity of the text is preserved, the excerpt is not used out of context, does not provide incomplete information or does not otherwise mislead the reader as to the nature, scope or content of the text. The source text must always be acknowledged as follows “© Council of Europe, year of the publication”. All other requests concerning the reproduction/translation of all or part of the document, should be addressed to the Media Department, Council of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

All other correspondence concerning this document should be addressed to the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI).
Council of Europe, F-67075 Strasbourg Cedex.
E-mail: ecri@coe.int

Photo: © EnvatoElements

This publication has not been copy-edited by the DPDP Editorial Unit to correct typographical and grammatical errors.

© Council of Europe, october 2026

Disclaimer: Uitsluitend de Engelse en Franse versies van dit rapport zijn authentiek. Deze vertaling is geen officiële versie van het rapport.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)
Council of Europe
Strasbourg

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
SAMENVATTING	6
BEVINDINGEN EN AANBEVELINGEN.....	8
<i>I. PREVENTIE EN BESTRIJDING VAN HAATSPRAAK EN HAATMISDRIJVEN.....</i>	8
<i>II. WAARBORGEN VOOR GELIJKE BEHANDELING EN INCLUSIE IN HET ONDERWIJS EN DE GEZONDHEIDSZORG</i>	16
A. GELIJKE BEHANDELING EN INCLUSIE OP HET GEBIED VAN ONDERWIJS	16
B. GELIJKE BEHANDELING EN INCLUSIE BINNEN DE GEZONDHEIDSZORG SANTÉ.....	21
<i>III. SPECIFIEKE THEMA'S INZAKE BELGIË.....</i>	26
A. GELIJKHEIDSORGANEN	26
B. PREVENTIE EN BESTRIJDING VAN RACISTISCHE BELEDIGINGEN DOOR MEDEWERKERS VAN DE ORDEDIENSTEN	28
C. WETGEVINGSINSTRUMENTEN INZAKE DE DISCRIMINATIEPREVENTIE EN -BESTRIJDING	29
TUSSENTIJDSE FOLLOW-UP AANBEVELINGEN.....	31
LIJST VAN AANBEVELINGEN	32
BIBLIOGRAFIE.....	35
BIJLAGE	40

De Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI), opgericht door de Raad van Europa, is een onafhankelijk toezichtsorgaan op het gebied van de mensenrechten, gespecialiseerd in vraagstukken die verband houden met werkgebieden rond het voorkomen en bestrijden van racisme, intolerantie en daarmee samenhangende vormen van discriminatie (op grond van "ras", etnische of nationale afkomst, nationaliteit, huidskleur, geloof of levensbeschouwing, taal, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en geslachtskenmerken). De commissie bestaat uit onafhankelijke en onpartijdige leden, die worden benoemd op basis van hun morele gezag en hun erkende expertise bij het omgaan met vraagstukken rond tot racisme en intolerantie.

In het kader van haar statutaire activiteiten voert ECRI gerichte monitoring per land uit, waarbij de situatie in elk van de lidstaten van de Raad van Europa op het gebied van racisme en intolerantie wordt geanalyseerd, naast de maatregelen die tegen deze fenomenen worden genomen, en waarbij voorstellen en aanbevelingen worden geformuleerd naar aanleiding van eventuele kwesties die tijdens het monitoringproces aan de orde komen.

ECRI behandelt bij haar landenmonitoring all lidstaten op voet van gelijkheid. De werkzaamheden verlopen in cycli van gemiddeld vijf jaar. De verslagen over de eerste cyclus werden in 1998 afgerond. De werkzaamheden met betrekking tot de verslagen van de zevende cyclus zijn in 2025 gestart.

De werkwijze voor het voorbereiden van de rapporten omvat, analyse van documenten en informatie, een bezoek aan het betrokken land, en een vertrouwelijke dialoog met de nationale autoriteiten.

ECRI-rapporten zijn niet het resultaat van onderzoek in de vorm van verhoren of getuigenverklaringen, maar een reeks analyses op basis van een informatie uit een groot aantal zeer uiteenlopende bronnen. De analyse van documenten en informatie is gebaseerd op een groot aantal nationale en internationale schriftelijke bronnen. Het bezoek ter plaatse biedt de mogelijkheid om diverse belanghebbenden te ontmoeten uit rechtstreeks betrokken groepen (zoals relevante overheidsfunctionarissen, lokale of nationale gekozen volksvertegenwoordigers, procureurs en rechters, vertegenwoordigers van gelijkheidsorganen en nationale mensenrechteninstellingen, naast maatschappelijke middenveldorganisaties die actief zijn op gebieden die binnen het mandaat van ECRI vallen, bevoegde deskundigen en personen uit de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen) om gedetailleerde informatie te verzamelen. Het proces van vertrouwelijke dialoog met de nationale autoriteiten stelt deze in staat om, indien zij dit nodig achten, opmerkingen te maken over het conceptverslag teneinde eventuele feitelijke onjuistheden in de tekst te corrigeren. Na afloop van deze dialoog kunnen de nationale autoriteiten, indien zij dat wensen, verzoeken dat hun standpunten in een bijlage bij het definitieve ECRI-rapport worden opgenomen.

De landenrapporten in het kader van de zevende cyclus leggen de nadruk op twee thema's die alle lidstaten gemeen hebben: (1) het voorkomen en bestrijden van haatspraak en haatmisdrijven, en (2) het waarborgen van gelijke behandeling en inclusie in het onderwijs en de gezondheidszorg.

In het kader van de zevende cyclus vraagt ECRI prioritaire uitvoering voor twee specifieke aanbevelingen die uit het rapport zijn geselecteerd. Deze aanbevelingen dienen binnen 18 maanden na publicatie van het rapport over het betreffende land te worden uitgevoerd. Vervolgens wordt een proces opgestart waarmee ECRI de maatregelen ter uitvoering van deze aanbevelingen zal beoordelen.

Het navolgende rapport is opgesteld door ECRI, onder haar volledige en uitsluitende verantwoordelijkheid. Het rapport is opgesteld naar aanleiding van een bezoek aan België dat plaatsvond van 3 tot en met 7 november 2025. Het bezoek werd voorafgegaan door online bijeenkomsten op 27 en 28 oktober 2025. Tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, geeft het rapport de situatie weer op 18 maart 2026. Ontwikkelingen na deze datum worden derhalve in principe noch in de onderstaande analyse, noch in de hierin opgenomen bevindingen, voorstellen en aanbevelingen, meegewogen.

SAMENVATTING

Sinds de goedkeuring van het zesde ECRI-rapport over België op 12 december 2019 is er vooruitgang geboekt en zijn er op een aantal gebieden goede praktijken ontwikkeld

Op het gebied van de bestrijding van haatspraak en haatmisdrijven bracht de herziening van omzendbrief COL 13/2013 over het opsporing en vervolging van discriminatie en haatmisdrijven talrijke verbeteringen, met name wat betreft het systeem voor gegevensverzameling door de politiediensten en de parketten.

De autoriteiten hebben verschillende initiatieven genomen dan wel ondersteund om haatspraak online te voorkomen, het melden van haatspraak en haatmisdrijven aan te moedigen, de ondersteunings- en begeleidingsstructuren voor slachtoffers zichtbaarder te maken en de samenwerking tussen de ordediensten en de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, te versterken.

Op het gebied van gelijke behandeling en inclusie in het onderwijs, bevatten de leerplannen onderdelen met betrekking tot mensenrechten-, gelijkheids- en media-educatie. Daarnaast omvat het opleidingsaanbod voor leerkrachten onderwerpen alsomgaan met diversiteit op school, het bestrijden van discriminatie en mensenrechteneducatie.

Een aantal maatregelen werden genomen om pesten op scholen te voorkomen en te bestrijden, zoals de oprichting van een Observatorium voor het schoolklimaat en de invoering van een telefonische hulplijn voor leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals die met dit probleem worden geconfronteerd in de Franse Gemeenschap.

Wat gelijke behandeling en inclusie in de gezondheidszorg betreft, hebben de autoriteiten de oprichting ondersteund van het eerste Belgische gezondheidscentrum dat gespecialiseerd is in medische en psychologische zorg van LGBTI-personen. Ook hebben de autoriteiten gespecialiseerde centra opgezet waar multidisciplinaire teams uitgebreide zorg bieden aan transgender personen genderbevestigende behandelingen wensen.

Op federaal en lokaal niveau zijn tal van initiatieven genomen om in de gezondheidszorg tolkdiensten en interculturele bemiddeling aan te bieden, waaronder het sensibiliseren- en begeleiden van personen uit de betreffende

doelgroepen om de toegang tot gezondheidszorg voor te faciliteren.

De evaluatie van de antidiscriminatiewetgeving op federaal niveau en in de gefedereerde entiteiten heeft geleid tot wetwijzigingen, evenals tot de goedkeuring van een Brussels Wetboek inzake de gelijkheid.

ECRI verwelkomt deze positieve ontwikkelingen in België. Echter, ondanks de geboekte vooruitgang blijven sommige aspecten zorgwekkend.

Uit de bevindingen van ECRI blijkt dat haatspraak en stigmatiserende uitlatingen toenemen, vooral online, in de politiek, de media en het voetbal. Er is melding gedaan van gewelddadige aanvallen tegen personen van Afrikaanse origine, Joden, moslims, LGBTI-personen, migranten, Roma en woonwagenbewoners, en ook gevallen van racistisch en LGBTI-foob vandalisme.

Artikel 150 van de Grondwet is nog steeds niet herzien. Het feit dat gevallen van haatspraak en haatmisdrijven worden ondergerapporteerd, blijft een groot probleem. Bovendien zouden politieambtenaren onvoldoende bewust worden gemaakt van de preventie en bestrijding van haatspraak en haatmisdrijven.

Een belangrijke complicatie bij de beoordeling van de situatie op het gebied van gelijkheid en inclusie van leerlingen die behoren tot groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, evenals bij het uitwerken van gerichte beleidsmaatregelen ter voorkoming en bestrijding van rassendiscriminatie en andere vormen van discriminatie, is het feit dat de Belgische autoriteiten gegevens over gelijkheid niet systematisch op uitgesplitste wijze verzamelen.

Leerlingen met een migratieachtergrond zouden nog steeds met talrijke moeilijkheden worden geconfronteerd, wat zich met name uit in lagere schoolresultaten dan hun klasgenoten uit de meerderheidsbevolking en in lagere verwachtingen van het onderwijzend personeel. Bovendien zou er sprake zijn van een vorm van de-facto segregatie op scholen.

Ondanks het feit dat de versterking van de bescherming van het recht op de lichamelijke integriteit van intersekse personen steeds vaker in het publieke debat aan de orde komt, bestaat er nog steeds geen doelmatig wetgevend kader dat niet-medisch noodzakelijke chirurgische ingrepen verbiedt die gericht zijn op het wijzigen van de geslachtskenmerken van kinderen,

voordat het kind in staat is om vrij en geïnformeerd toestemming te geven.

Patiënten die behoren tot groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, met name migranten, personen met een migratieachtergrond (waaronder personen van Afrikaanse origine) en Roma, zouden nog steeds soms slachtoffer zijn van discriminerende of ongepaste bejegening door zorgprofessionals.

Er is nog geen gelijkheidsorgaan aangewezen c.q. ingesteld om vraagstukken rond discriminatie op grond van taal te behandelen.

In dit rapport roept ECRI de autoriteiten op om op een aantal gebieden aanvullende maatregelen te nemen en formuleert zij een reeks aanbevelingen, waaronder de volgende.

Wat de bestrijding van haatspraak en haatmisdrijven betreft, beveelt ECRI ten eerste aan dat de autoriteiten hun aanhoudende inspanningen bij de federale wetgevende macht voortzetten om artikel 150 van de Grondwet te herzien en uit te breiden zodat haatspraak op grond van geloof of levensbeschouwing, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en geslachtskenmerken bij correctionele rechtbanken strafrechtelijk kan worden vervolgd.

De autoriteiten dienen ook bovendien prioritair voor te zorgen dat passende, praktijkgerichte en doelgerichte trainingen over haatspraak en haatmisdrijven onderdeel wordt van de basisopleiding en de bijscholing van politieambtenaren.*

Een systeem dient te worden ingevoerd voor het verzamelen van op passende wijze uitgesplitste gegevens over gelijkheid op onderwijsgebied, met name inzake de situatie van leerlingen uit de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen.

De autoriteiten dienen een reeks maatregelen te ontwikkelen en uit te voeren om de inclusie van kinderen met een migratieachtergrond in het onderwijs te bevorderen, onder meer door: (i) krachtig beleid te ontwikkelen om een eind te maken aan elke vorm van de-facto segregatie in

scholen en door toe te zien op de daadwerkelijke uitvoering van dat beleid; (ii) ondersteuning op maat te bieden aan leerlingen met een migratieachtergrond, hun gezinnen en scholen om onderwijsachterstanden te verkleinen; (iii) opleidingen en sensibiliseringsactiviteiten aan te bieden aan leerkrachten en andere onderwijsprofessionals om vooroordelen bij zowel de beoordeling van kinderen met een migratieachtergrond als de begeleiding die deze kinderen krijgen op het gebied van onderwijs en beroepsoriëntatie, weg te werken.

Met prioriteit moeten maatregelen worden genomen om wetgeving uit te werken en aan te nemen waarin het recht van intersekse personen op lichamelijke integriteit expliciet erkent, en dat niet-medisch noodzakelijke chirurgische ingrepen en andere niet-therapeutische behandelingen verbiedt tot het moment waarop intersekse kinderen in staat zijn om mee te beslissen over zaken die hen aangaan, op basis van het beginsel van vrije en geïnformeerde instemming.*

De autoriteiten dienen de ontwikkeling van opleidingen voor zorgprofessionals over racisme- en discriminatiebestrijding en culturele vaardigheden aan te moedigen en te ondersteunen, onder meer via de beroepsverenigingen van zorgprofessionals, door mensenrechteneducatie als een verplicht vak op te nemen in de curricula van medische faculteiten en door bijscholing te organiseren over interculturele gezondheidszorg en gezondheidsvraagstukken rond discriminatie, racisme en uitsluiting.

Ten slotte dient een doeltreffend systeem te worden ingevoerd voor het registreren van identiteitscontroles door ordediensten, als onderdeel van een beleid dat gericht is op het versterken van het wederzijds vertrouwen tussen de ordediensten en alle geledingen van de maatschappij, en van de bijdrage van rechtshandhaving aan de preventie en bestrijding van alle vormen van discriminatie.

* Deze aanbeveling, die onderwerp zal zijn van een tussentijdse follow-up door ECRI, dient binnen 18 maanden na de publicatie van het rapport te worden uitgevoerd.

BEVINDINGEN EN AANBEVELINGEN

I. PREVENTIE EN BESTRIJDING VAN HAATSPRAAK EN HAATMISDRIJVEN¹

Gegevens en vormen van haatspraak en haatmisdrijven

1. ECRI verwelkomt het feit dat sinds haar vorige rapport over België (par. 41), verbeteringen zijn aangebracht aan het systeem voor het verzamelen van gegevens over haatspraak en haatmisdrijven door de politiediensten en het Openbaar Ministerie dankzij de herziening van de omzendbrief inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (omzendbrief COL 13/2013)². Met name is voorzien dat voor elk feit bij de registratie zowel een fenomeen als een subfenomeen zal worden geregistreerd³. Bovendien is er een automatische gegevensuitwisseling tussen de informaticasystemen van de politie en het openbaar ministerie ingevoerd. ECRI betreurt evenwel dat er nog steeds geen nauwkeurige statistische gegevens over de rechterlijke uitspraken op dit gebied beschikbaar zijn en moedigt de autoriteiten ten zeerste aan om de gegevensverzameling verder te verbeteren om tot een geïntegreerd systeem te komen, waarbij op gepaste wijze rekening wordt gehouden met de relevante instrumenten van de Raad van Europa⁴.
2. Volgens officiële statistieken die aan ECRI werden verstrekt, registreerden de politiediensten in 2020 1665 incidenten die elementen van haat bevatten volgens één van de criteria binnen het ECRI-mandaat, 1495 in 2021, 1498 in 2022, 1709 in 2023 en 1174 in de eerste drie kwartalen van 2024, naast 78 gevallen van negationisme en revisionisme in dezelfde periode 2020-2024. De belangrijkste criteria (fenomenen en subfenomenen) die in de eerste drie kwartalen van 2024 werden geregistreerd, waren “homofobie” (267 keer), “afrofobie” (121 keer), “antisemitisme” (98 keer), “transfobie” (68 keer) en “islamofobie” (60 keer). De incidenten tijdens deze periode betroffen zowel haatspraak, geweld tegen personen als vernieling van eigendommen.
3. Het aantal zaken dat binnen het mandaat van ECRI valt en door de correctionele parketten is geregistreerd, bedroeg 1250 in 2020, 1194 in 2021, 1093 in 2022, 1069 in 2023 en 1728 in 2024. De autoriteiten hebben ECRI meegedeeld dat 53% van de zaken zonder strafrechtelijke vervolging werden afgehandeld om technische redenen (onvoldoende onderbouwde aanklachten, ontbreken van een strafbaar feit of daders onbekend), dat een pretoriaanse probatie een van de maatregelen was die in deze gevallen vaak werd voorgesteld (8%) en dat 7% van de zaken had geleid tot klassieke strafvervolging⁵.
4. Het Interfederaal Centrum voor gelijkheid van kansen en de bestrijding van racisme en discriminatie (Unia) heeft tussen 2020 en 2024 2046 dossiers inzake haatspraak en 1144 dossiers inzake haatmisdrijven afgesloten die verband hielden met discriminatiegronden die binnen het mandaat van ECRI vallen (de zogenaamde “raciale” criteria, geloof of levensbeschouwing en seksuele

¹ Voor definities (in het Engels) van haatspraak en haatmisdrijven zie de [ECRI-woordenlijst](#)

² Zie de [Omzendbrief COL 13/2013](#) inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (met inbegrip van discriminaties op grond van het geslacht), 25 januari 2024 (in werking getreden op 22 april 2024).

³ De verschijnselen en deelverschijnselen die verder kunnen worden aangemerkt als haatmotieven die binnen het mandaat van de ECRI vallen, zijn de volgende: “racisme” (“afrofobie”, “antisemitisme”, “romafobie”, “overige”); “geloof en levensovertuiging” (“islamofobie”, “antisemitisme”, “antichristendom”, “overige”); “homofobie”, “transfobie”, “overige motieven”.

⁴ Zie par. 3, onder c) en d), van [ECRI-algemene beleidsaanbeveling nr. 15](#) inzake de bestrijding van haatspraak; Raad van Europa, Comité van Ministers (2022), [Recommendation CM/Rec\(2022\)16 of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech](#); par. 58; Raad van Europa, Comité van Ministers (2024), Aanbeveling CM/Rec(2024)4 “[Combating Hate Crime](#)”; par. 52-54. Ter informatie: voor een analyse van de jurisprudentie met betrekking tot bepaalde specifieke thema's op het gebied van haatspraak en haatmisdrijven, zie Unia: (maart 2024), [Analyse van rechtspraak over negationisme](#); (juni 2024), [Analyse van rechtspraak over racistische en andere haatdragende uittalingen op het werk](#); (december 2024), [Analyse van rechtspraak over strafbare racistische haatspraak op sociale media](#).

⁵ Zie ook Openbaar Ministerie (2025), Jaarstatistiek 2025 van de correctionele parketten – Analyse inzake discriminatie.

oriëntatie)⁶. Volgens de door de autoriteiten verstrekte gegevens ontving het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) 18 meldingen van door haat gemotiveerd transfoob gedrag in 2020, 23 in 2021, 4 in 2022, 31 in 2023 en 72 in 2024. Bovendien ontving het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) twee meldingen die onder de noemer haatspraak vallen⁷.

5. Alle gesprekspartners die de ECRI-delegatie tijdens het bezoek heeft ontmoet, hebben hun grote bezorgdheid geuit over de toename van haatzaaiende en stigmatiserende uitlatingen in België, die met name online, in het politieke discours (ook tijdens verkiezingscampagnes), in de media en in het voetbal wijdverspreid lijken te zijn. Een groot deel van deze uitlatingen zou via sociale media worden verspreid. In dit verband is ook bezorgdheid geuit over de invloed van sociale media op de verspreiding van haatspraak, met name onder jongeren⁸. Bovendien is de aandacht van ECRI gevestigd op de toenemende banalisering van haatspraak, evenals op de toenemende polarisatie via het publieke debat en rechts-extremisme⁹.
6. Volgens een onderzoek bevinden veel uitspraken van politici en influencers op sociale media tijdens de verkiezingsperiode over etnische afkomst, geloof of levensbeschouwing en seksuele oriëntatie, zich in een “grensgebied”. Zonder openlijk tot haat op te roepen, zouden dergelijke uitspraken hebben bijgedragen aan de negatieve beeldvorming van personen die tot bepaalde groepen behoren, zoals bleek uit de reacties op de berichten¹⁰.
7. Volgens de informatie waarvoor ECRI beschikt blijft haatspraak tegen personen van Afrikaanse origine een wijdverbreid verschijnsel, met aanzienlijke overlap (intersectionaliteit) tussen verschillende persoonlijke kenmerken. Een studie uit 2025 wees met name op de hoge frequentie van microagressies waarmee personen van Sub-Saharaanse origine in België worden geconfronteerd¹¹.
8. ECRI stelde bovendien vast dat antisemitische retoriek, met inbegrip van negationisme, een terugkerend en hardnekkig verschijnsel blijft, met een duidelijke toename van antisemitische haatspraak, met name online, in de nasleep van de terroristische aanslagen van Hamas op 7 oktober 2023 tegen Israël en daaropvolgende oorlog van Israël in Gaza¹². ECRI is ernstig bezorgd over deze situatie.
9. ECRI is ook bezorgd dat intolerantie jegens moslims hoog blijft en wordt versterkt door bepaalde politieke uitspraken en de media. Moslims worden vaak afgeschilderd als een bedreiging voor de Belgische samenleving, op grond van beweringen over nationale veiligheid of integratie, waarbij vooral het dragen van een hoofddoek wordt gestigmatiseerd¹³.
10. Uit de bevindingen tijdens het bezoek van ECRI blijkt ook dat xenofobe retoriek steunt op verdeeldheid zaaiende taal die migranten afschildert als een bedreiging

⁶ Unia: (2025a) [Cijfersverslag 2024](#): 104, 107-112; (2024a) [Cijfersverslag 2023](#): 115-119; (2023a) [Jaarverslag 2022 – Haatspraak en haatmisdrijven](#): 38-39; (2022a) [Cijfersverslag 2021](#): 72-74; (2021a) [Cijfersverslag 2020](#): 71 -73.

⁷ Wanneer deze strafbaar zijn, worden deze doorgegeven aan de politie en/of aan Unia.

⁸ Zie ook o.a. Défenseur des droits de l'enfant (Franstalige kinderrechtencommissaris)(DGDE) (2025), [Avis relatif au phénomène du radicalisme en milieu scolaire](#) (Frans).

⁹ Zie ook o.a. Unia 2023a: 4; Unia (2021b), [Jaarverslag 2020](#): 10; Hannah Arendt Instituut (2021), [Online preventie en remediëring in de praktijk: Mechelen als case](#).

¹⁰ Unia (29 mei 2020), [Berichten in het grensgebied tussen opinie en haat: een analyse van de communicatie van Vlaamse politieke accounts op sociale media](#); UCLouvain, [Eindrapport van het onderzoek](#) (Frans) en VUB, [Eindversie van het onderzoeksrapport](#).

¹¹ Katholieke Universiteit Leuven et al. (2025), [Een portret van personen van sub-saharaanse afkomst in België](#): 91-93. Zie ook o.a. Kif Kif (2023), [Hoe extreemrechts, journalistiek en sociale media een racistische haatstorm veroorzaakten](#).

¹² Zie ook o.a. Unia (2024b), [Antisemitisme in België](#); Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (EU FRA) (2024a), [Jewish People's Experiences and Perception of Antisemitism](#).

¹³ Zie ook o.a. EU FRA (2024b), [Being Muslim in the EU](#): 68; Unia (2025b), [Jaarverslag 2024](#): 17; Ans De Nolf (2025), [Experiencing and Responding to Islamophobia: Media Representations, Lived Experiences, and Strategies of Resistance](#).

voor de veiligheid of een last voor het sociaalezekerheidsstelsel. Deze retoriek zou worden verspreid door leden van extreemrechtse politieke partijen, geleidelijk hun weg gevonden naar de uitlatingen van andere politieke actoren en worden versterkt door berichtgeving in de media¹⁴.

11. ECRI is bezorgd over informatie die wijst op een sterke toename van haatspraak – met name in de politieke sfeer – gericht tegen LGBTI-personen, in het bijzonder transgender personen, waarbij zeer vaak wordt aangezet tot geweld en discriminatie¹⁵. Volgens de autoriteiten vormt de antigenderbeweging een belangrijke bron van haatspraak tegen LGBTI-personen¹⁶.
12. Hoewel volgens verschillende gesprekspartners Roma en woonwagenbewoners nog steeds het doelwit zijn van haatspraak, mede van politieke personaliteiten, heeft de ECRI-delegatie tijdens haar bezoek ook vernomen dat hun beeldvorming in de belangrijke media de afgelopen jaren zou zijn verbeterd¹⁷.
13. Bovendien hebben gesprekspartners uit het maatschappelijk middenveld de ECRI-delegatie meegedeeld dat de Covid-19-pandemie stereotypen en racistische bejegening personen van Aziatische origine of personen die worden aangezien¹⁸ zou hebben verergerd.
14. De hardnekkigheid van racistische haatspraak (met name gericht tegen personen van Afrikaanse, Arabische en Joodse origine) en LGBTI-fobie uitlatingen in het voetbal – tijdens wedstrijden, rond voetbalstadions en ook online – geeft eveneens aanleiding tot bezorgdheid¹⁹.
15. ECRI merkt op dat melding is gedaan van gewelddadige aanvallen tegen personen van Afrikaanse origine, Joden en moslims (met name vrouwen die een hoofddoek dragen), LGBTI-personen, migranten, Roma en woonwagenbewoners, naast vandalisme dat met name gericht was tegen eigendommen van de Joodse gemeenschap²⁰. Ook zijn gevallen gemeld van vandalisme tegen regenboogvlaggen in de openbare ruimte en opzettelijke brandstichting in bepaalde scholen waar het Franstalige programma voor relationeel, emotioneel en seksueel onderwijs (EVRAS) wordt geïmplementeerd²¹. Daarnaast werden ook gewelddadige racistische incidenten rond voetbalwedstrijden gemeld²².

Reacties op haatspraak en haatmisdrijven

16. ECRI neemt kennis van de diverse actieplannen tegen racisme en LGBTI-fobie die de afgelopen jaren op federaal niveau²³ en door de gefedereerde entiteiten

¹⁴ Zie ook o.a. Unia 2023: 11; LEVL (2022), [Genuanceerde beeldvorming van personen met een migratieachtergrond in de media](#): 8-9; Unia: (2025 c), [Informatie over het arrest van 20 juni 2025 van het Hof van Beroep te Gent](#) en (2026), [Persbericht](#).

¹⁵ Zie ook o.a. Transgender Infopunt en UZ Gent (2023), [Genoeg-Enough-Assez](#); Kif Kif, Sankaa en Hand in Hand (2023), [De ervaringen van vrouwen en non-binaire personen met migratieachtergrond met online haat](#); Unia en het IGVM (12 mei 2025), [Persbericht](#).

¹⁶ Zie ook Vrije Universiteit Brussel (2024), [Rapport over de anti-gendercampagnes in België](#).

¹⁷ Zie o.a. RTBF (17 november 2023), [De racistische uitspraken van Conner Rousseau leiden tot veel reacties](#) (Franstalig).

¹⁸ Zie ook: Federale Regering (2022a), [Federale maatregelen van het Nationaal Actieplan tegen Racisme 2021-2024](#): 6; CERD (21 mei 2021), [Concluding observations on the combined twentieth to twenty-second periodic reports of Belgium](#), par. 18; Unia (2021b): 47.

¹⁹ Zie o.a. NOA (2022), [Nationaal rapport – België: 25](#); Prisme (2025), [Dossier met aanbevelingen](#) (Frans)

²⁰ Zie o.a. EU FRA (2024b): 76-77; Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid (2024), [LGBTQIA+foob geweld: een overzicht van de situatie in het Brussels Gewest](#); Unia 2025b: 11-12; Unia 2023a: 22; Rechtbank van eerste aanleg van Luik, afdeling Luik, [Vonnis](#) van 12 maart 2025 (Frans); EU FRA (2026), [Overzicht antisemitisme – België](#); Antisemitisme.be, [Jaarverslag 2024](#).

²¹ Zie onder meer Unia, IGVM en DGDE (27 oktober 2023), [Persbericht](#).

²² Zie o.a. RTBF (6 mei 2025), [Persoverzicht: de inval van de Brugse hooligans in Brussel, “racisme in zijn puurste vorm”](#) (Frans).

²³ Federale regering (2022a) en [Tussentijdse rapportering](#); Federale regering (2022b), [federaal actieplan “Voor een LGBTQI+-Friendly België” 2021-2024](#) en FOD Justitie, Dienst Gelijke Kansen (2024): [monitoringverslag](#).

(gewesten en gemeenschappen)²⁴ en is verheugd dat deze maatregelen bevatten om haatspraak en haatmisdrijven te voorkomen en te bestrijden, met name online haatspraak, waarvan de uitvoering zich in verschillende stadia bevindt.

17. De autoriteiten hebben ECRI meegedeeld dat de Interministeriële Conferentie Gelijke Kansen, opgericht in 2025, een interfederaal kader goedkeurde, dat het aannemen van interfederale actieplannen ter bestrijding van racisme en LGBTI-fobie mogelijk maakt. ECRI hoopt dat de autoriteiten hun inspanningen zullen voortzetten, om deze plannen goed te keuren – die volgens ECRI duidelijk bedoeld zijn om tegemoet te komen aan de reeds lang bestaande zorgen van talrijke betrokken actoren²⁵ – zorgen die tijdens haar bezoek in 2025 door verschillende gesprekspartners zijn herhaald – en ook om deze plannen daadwerkelijk uit te voeren, in nauwe samenspraak met personen uit de groepen die binnen haar mandaat vallen en de relevante maatschappelijke organisaties.
18. In deze context verwelkomt ECRI **als een veelbelovende praktijk** de oprichting in januari 2024 van het Interfederaal Coördinatiemechanisme voor de bestrijding van antisemitisme, dat voor het eerst vertegenwoordigers van de verschillende Belgische overheidsadministraties bijeenbrengt, zowel op federaal niveau als op het niveau van de gefedereerde entiteiten, het maatschappelijk middenveld en gelijkheidsorganen.
19. ECRI stelt tevreden vast dat er buiten de onderwijssector (zie deel II.A van dit verslag) ook sensibiliseringsmaatregelen zijn genomen voor het brede publiek. Zo hebben de autoriteiten sensibiliseringscampagnes georganiseerd over desinformatie gericht op jongeren, tegen online haatspraak in Vlaanderen en over de preventie van discriminatie en geweld tegen LGBTI-persoon in Wallonië. Ook de bestuursorganen van het Belgische voetbal hebben sensibiliseringscampagnes georganiseerd ter voorkoming van online haatspraak rond het voetbal²⁶.
20. Tijdens haar bezoek aan België stelde de ECRI-delegatie tevreden vast dat steeds meer burgers een tegennarratief ontwikkelen, met name op sociale media. In dit verband beschouwt ECRI de initiatieven van de stad Gent, die gratis opleidingen aanbiedt aan burgers die getuige zijn geweest van racisme en intolerantie om hen te leren om hier op gepaste wijze op te reageren²⁷, als **goede praktijken**.
21. Ook blijkt dat publieke persoonlijkheden en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld c.q. diverse instanties en instellingen een tegennarratief of alternatieve narratieven, gericht tegen haatspraak en haatmisdrijven, naar voren brengen.²⁸ ECRI betreurt evenwel dat de inspanningen om het misbruik van racisme en intolerantie in het politieke discours, ook online, tot op heden onvoldoende zijn gebleken. Talrijke gesprekken die ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft gevoerd hebben aangetoond dat stigmatiserende en haatdragende politieke uitingen nog te zelden aan de kaak worden gesteld.
22. ECRI beveelt aan om publiek personen, met name hoge ambtsdragers en politieke leiders van alle strekkingen, sterk aan te moedigen om snel, krachtig en publiekelijk stelling te nemen tegen elke vorm van haatspraak met een racistisch en LGBTI-

²⁴ Brussels Hoofdstedelijk Gewest: (2023) [Brussels plan ter bestrijding van racisme 2023-2026](#); (2022) [Brussels plan voor de inclusie van LGBTQIA+-personen 2022-2025](#); Vlaamse Regering: (2019), [Horizontaal Integratie- en Gelijke Kansenbeleidsplan 2019-2024](#); (2025), [Horizontaal Gelijke Kansenbeleidsplan 2025-2029](#); Federatie Wallonië-Brussel (2023), [Plan ter bestrijding van racisme 2023-2026](#) (Frans); Waals Gewest: (2023), [Waals plan ter bestrijding van racisme 2023-2026](#) (2022) (Frans), [Waals plan voor de inclusie van LGBTQIA+-personen 2022-2024](#) (Frans) en het [eindrapport](#) (Frans).

²⁵ Zie ook o.a. Coalitie NAPAR, [Memorandum](#); Unia en het IGVM (12 mei 2025).

²⁶ VRT (4 oktober 2023), [Persartikel](#); Waals Gewest (17 mei 2024), [17 mei: Werelddag tegen homo-/trans-/bifobie](#) (Frans); BeSafe, (7 maart 2024), [Belgische voetbal lanceert een campagne tegen online haatspraak](#).

²⁷ Stad Gent, [Omstaandertrainingen](#); [Online haatspraak: wat kan jij doen?](#). Tijdens haar veldbezoek aan Gent vernam de ECRI-delegatie dat ongeveer 10.000 mensen deze opleidingen tussen 2021 en september 2025 hadden gevolgd.

²⁸ Enkele voorbeelden van tegen- en alternatieve verhaallijnen zijn: RTBF (17 november 2023); Unia, IGVM en DGDE (27 oktober 2023); La Libre (9 maart 2021), [persartikel](#) (Frans); Liga voor de Mensenrechten (21 november 2024), [Standpunt](#).

foob karakter, om hierop te reageren met een krachtig tegenverhaal en alternatieve verhalen, en om het wederzijds begrip tussen gemeenschappen te bevorderen, met name door solidariteit te betuigen met diegenen tegen wie de gericht is. Alle gekozen organen en politieke partijen zouden passende gedragscodes moeten aannemen die haatspraak verbieden, hun leden en aanhangers oproepen deze niet te gebruiken, goed te keuren of te verspreiden, en die voorzien in sancties in geval van niet-naleving van deze regels. ECRI verwijst naar haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 15 inzake de bestrijding van haatspraak, naar Aanbeveling CM/ Rec(2022)16 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatspraak en aan het Handvest van de Europese politieke partijen voor een niet-racistische en inclusieve samenleving, zoals goedgekeurd door de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa in haar Resolutie 2443 (2022).

23. Wat de wetgevende ontwikkelingen betreft, stelt ECRI met tevredenheid vast dat de bepalingen inzake haatmisdrijven in het Strafwetboek zijn gewijzigd om de beschermde criteria uit te breiden; deze hoeven voortaan niet daadwerkelijk aanwezig zijn maar kunnen ook louter door de dader worden verondersteld²⁹. Naar aanleiding van de ingebrekestelling Die België in 2021 van de Europese Commissie ontving wegens onjuiste omzetting van Kaderbesluit 2008/913/JBZ van de Europese Raad van 28 november 2008³⁰, werden de bepalingen inzake haatmisdrijven zodanig aangepast dat de discriminerende drijfveer van de dader voortaan een verzwarende factor vormt³¹ voor alle misdrijven, behoudens in die gevallen waarin de wet van de discriminerende drijfveer een verzwarend bestanddeel maakt³².
24. In 2025 hebben de autoriteiten ECRI geïnformeerd dat op 1 september 2026 een nieuw Strafwetboek in werking zou treden en dat dit een positief effect zou hebben op de antidiscriminatie wetgeving en de concrete toepassing daarvan. Zo zouden bijvoorbeeld de specifieke strafbepalingen inzake haatspraak, opgenomen in verschillende bijzondere wetten, in het Strafwetboek worden geïntegreerd, terwijl het strafrechtelijk arsenaal zou worden uitgebreid met nieuwe straffen³³. Dit is een positieve ontwikkeling.
25. ECRI betreurt echter dat, ondanks haar al lang bestaande aanbevelingen³⁴, artikel 150 van de Grondwet nog steeds niet is herzien, bij gebrek aan een voldoende grote parlementaire meerderheid³⁵. Tijdens het bezoek in 2025 was er consensus onder de gesprekspartners van de ECRI-delegatie over het feit dat deze bepaling een doeltreffende bestrijding van alle vormen van haatspraak (niet alleen racistische uitlatingen)³⁶ in de weg staat. Volgens ECRI kan het feit dat het

²⁹ Artikel 78ter van het [Strafwetboek](#), zoals ingevoerd bij de [wet van 6 december 2022](#) om justitie menselijker, sneller en straffer te maken. Het Strafwetboek omvat voortaan alle beschermde criteria die binnen het mandaat van ECRI vallen.

³⁰ [Kaderbesluit](#) betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht.

³¹ Volgens artikel 78bis van het Strafwetboek moet de rechter, indien de wet in verzwarende factor voorziet, hiermee rekening houden bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte daarvan, zonder dat hij een straf mag opleggen die hoger is dan de voor het strafbare feit vastgestelde maximumstraf. Zie ook artikel 28 van het [nieuwe Strafwetboek](#).

³² Artikel 78ter van het Strafwetboek. De discriminerende drijfveer vormt een verzwarende factor die van toepassing kan zijn op de misdrijven bedoeld in de artikelen 405quater, 417/20, 422quater, 438bis, 442ter, 453bis, 514 bis, 525 bis, 532 bis en 534 quater van het Strafwetboek. Indien de verzwarende factor wordt vastgesteld, wordt het strafbare feit bestraft met een zwaardere straf. Zie ook artikel 29 van het nieuwe Strafwetboek (de verzwarende factor wordt een verzwarend bestanddeel).

³³ De artikelen 249 en volgende van het nieuwe Strafwetboek moeten de bepalingen met betrekking tot misdrijven inzake de bestrijding van discriminatie, het aanzetten tot haat en holocaustontkenning samenbrengen.

³⁴ ECRI (2020): par. 49; ECRI (2014): par. 73.

³⁵ Art. 150 van de [Grondwet](#) voorziet dat "De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven (behoudens voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie ingegeven zijn)". Zie ook federale regering, Tussentijdse rapportering; 18.

³⁶ Zie ook, 40 organisaties (25 april 2024), [Opiniestuk](#); Commissie voor de evaluatie van de federale antidiscriminatie wetten (2022), [Eindverslag](#): 204-208.

onmogelijk is om bij de gewone rechtbanken strafvervolgning in te stellen voor haatspraak op basis van criteria als geloof of levensbeschouwing, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en seksuele kenmerken, leiden tot een vorm van feitelijke straffeloosheid, met name op sociale media, omdat het moeilijk is om dergelijke zaken voor een assisenhof te brengen.

26. ECRI beveelt de autoriteiten ten eerste aan om hun inspanningen bij de federale wetgevende macht gestaag voort te zetten met het oog op de herziening van artikel 150 van de Grondwet, zodat haatspraak op basis van criteria als geloof of levensbeschouwing, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en seksuele kenmerken voor de correctionele rechtbank kunnen worden vervolgd.
27. Onderrapportering van gevallen van haatspraak en haatmisdrijven werd door alle gesprekspartners die de ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft ontmoet, aangemerkt als een groot probleem in België. Dit verschijnsel zou met name te verklaren zijn door een gebrek aan vertrouwen in de ordediensten, onvoldoende kennis van de rechten en beschikbare rechtsmiddelen, angst voor represailles en secundaire victimisering, de overtuiging dat het melden van zulke feiten zinloos zou zijn, het terugkerend karakter van deze feiten en de perceptie dat ze onvoldoende ernstig zouden zijn, de belemmeringen die voortvloeien uit artikel 150 van de Grondwet en te hoge gerechtskosten – zelfs wanneer rechtsbijstand wordt toegekend³⁷.
28. In deze context verwelkomt ECRI de initiatieven die door de autoriteiten worden gesteund en gefinancierd om het melden van haatmisdrijven tegen LGBTI-personen en moslims aan te moedigen³⁸, evenals initiatieven die tot doel hebben de ondersteunings- en begeleidingsstructuren voor slachtoffers zichtbaarder te maken³⁹ en om betrokkenen uit het maatschappelijk middenveld met elkaar te verbinden⁴⁰. ECRI heeft ook met belangstelling vernomen dat proefprojecten, die tijdens haar bezoek in 2025 liepen, enerzijds tot doel hadden om te onderzoeken welke rol lokale overheden kunnen spelen bij het doorverwijzen van meldingen naar gelijkheidsorganen, en anderzijds om een netwerk van contactpunten voor slachtoffers van racisme en discriminatie formeel vorm te geven, zowel op federaal als op gedecentraliseerd niveau.
29. ECRI verwelkomt ook de initiatieven die gericht zijn op het versterken van de samenwerking tussen de ordediensten en de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, zoals het werk van de bemiddelingsteams van de politiezone Gent, de sensibiliseringsactiviteiten van de politie van Charleroi of de oprichting van een gespecialiseerd loket voor de bestrijding van haatmisdrijven bij de politie van Brussel-Noord⁴¹, naast het loket dat al in Gent bestond. ECRI beschouwt deze als **goede praktijken**. Bovendien was ECRI verheugd te vernemen dat de ordediensten goed samenwerken met de Joodse gemeenschap, zoals talrijke gesprekspartners uit het maatschappelijk middenveld tijdens het bezoek hebben bevestigd. Zij betreurt echter het ontbreken van een duurzaam kader voor de dialoog en samenwerking tussen de ordediensten en de overige groepen die binnen haar mandaat vallen. In dit verband betreurt ECRI ook dat omzendbrief COL 13/2013 niet voorziet in structureel overleg met het maatschappelijk middenveld.

³⁷ Zie ook o.a. Koning Boudewijstichting (oktober 2020), [Sloten en Sleutels: wat slachtoffers van haatmisdrijven en haatincidenten helpt na de haat](#); Katholieke Universiteit Leuven et al. 2025 : 92-94 ; EU FRA (2024b) : 58, (2024a) : 85, (2024c) [EU LGBTIQ survey III – Belgium](#).

³⁸ De projecten zijn uitgevoerd door Equal.brussels, Safe.brussels en het RainbowHouse (gezamenlijk), evenals door het Collectief voor Inclusie en tegen Islamofobie in België.

³⁹ In 2024 is door het Waals Gewest een sensibiliseringscampagne gelanceerd.

⁴⁰ Het in 2020 opgerichte het [Speak Up-netwerk](#) richt zich op de interdisciplinaire en grensoverschrijdende samenwerking tussen actoren uit het maatschappelijk middenveld van de Duitstalige Gemeenschap die expertise hebben op het gebied van haatspraak.

⁴¹ Het contactpunt ["No Hate"](#) van de politiezone Brussel-Noord werd in 2024 opgericht.

30. ECRI beveelt de autoriteiten aan om aanvullende maatregelen te nemen tegen onderrapportage van racistische en LGBTI-fobe haatspraak en misdrijven, in samenspraak met een breed scala aan maatschappelijke organisaties en personen die behoren tot de groepen die binnen haar mandaat vallen. Deze maatregelen zouden sensibiliseringscampagnes moeten omvatten over de rechten van slachtoffers en de beschikbare rechtsmiddelen, ondersteuning van maatschappelijke organisaties die slachtoffers (met name juridisch) bijstaan alsmede een verdere verbetering van de dialoog en samenwerking tussen de ordediensten en de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, met name personen van Afrikaanse origine, moslims en LGBTI-personen.
31. ECRI verwelkomt de herziening van omzendbrief COL 13/2013 in 2024. Naast verbeteringen in het systeem voor gegevensverzameling omvat deze herziening met name indicatoren om haatmisdrijven te identificeren en wordt bijzondere aandacht besteed aan de toepassing van alternatieve maatregelen, hetzij in plaats van strafrechtelijke vervolging, hetzij als voorwaarde voor een veroordeling⁴². Ook is voorzien in het opstellen, met name door de parketten, van een actieplan ter bestrijding van haatmisdrijven in elk gerechtelijk arrondissement.
32. De herziene omzendbrief van COL 13/ 2013 handhaaft de aanduiding van referentiepolitieambtenaren en referentiemagistraten op alle niveaus⁴³. In elk arrondissement zijn referentiepolitieambtenaren aangeduid, wat neerkomt op een totaal van 55 ambtenaren in 2025. Zij zijn opgeleid in het kader van een opleiding die door de politie in samenwerking met Unia is georganiseerd en gegeven. Wat betreft de referentiemagistraten van elk parket en elk auditoraat, bepaalt omzendbrief COL 13/2013 dat deze de basisopleiding moeten volgen die door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO) wordt georganiseerd. Bovendien zal de referentiemagistraat van elk parket de voortgezette opleiding betreffende de bestrijding van haatmisdrijven volgen, die door hetzelfde instituut wordt georganiseerd.
33. ECRI verwelkomt de inspanningen om politieambtenaren en referentiemagistraten op te leiden in de bestrijding van haatspraak en haatmisdrijven. Tijdens het bezoek van ECRI is evenwel duidelijk gebleken dat met name ook de overige politieambtenaren meer bewustmaking nodig hebben inzake de preventie en bestrijding van haatmisdrijven, in aanvulling op de bestaande onderdelen van hun basisopleiding en de mogelijkheden in het kader van bijscholing, temeer daar dergelijke zaken niet uitsluitend worden behandeld door referentiepolitieambtenaren.
34. ECRI beveelt de autoriteiten aan om prioritair er voor te zorgen dat een passende, praktijkgerichte en doelgerichte opleiding over haatspraak en haatmisdrijven wordt geïntegreerd zowel in de basisopleiding als de bijscholing van politieambtenaren. Bij de ontwikkeling en – waar mogelijk – de uitvoering van dergelijke opleidingen, dienen maatschappelijke organisaties en personen uit de groepen binnen het mandaat van ECRI, actief te worden betrokken. In dit verband dient naar behoren rekening te worden gehouden met Aanbeveling CM/Rec(2024)4 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatmisdrijven.
35. In dit verband dient erop te worden gewezen dat de aandacht van ECRI werd gevestigd op de noodzaak om sensibiliseringsmaatregelen en permanente educatie te versterken voor alle procureurs en rechters die te belast zijn met de behandeling van klachten over racistische uitlatingen, met name antisemitische uitlatingen in de context van de terroristische aanslagen van 7 oktober 2023 tegen

⁴² Omzendbrief COL 13/ 2013, Bijlagen: 57. Alle parketten van het land kunnen een individuele rondleiding door de Kazerne Dossin aanbieden in de vorm van een educatief parcours. De procureur des Konings van Luik kan hetzelfde doen voor de permanente tentoonstelling die wordt georganiseerd door de vzw Les Territoires de la Mémoire.

⁴³ Omzendbrief COL 13/2013: 33-39.

Israël en de daaropvolgende oorlog van Israël in Gaza, met inbegrip van uitlatingen die in een humoristische of satirische vorm worden geuit. ECRI moedigt de autoriteiten aan om dergelijke maatregelen te nemen of te ondersteunen indachtig haar verklaring van december 2023 over de toename van antisemitisme in Europa als gevolg van het huidige conflict in het Midden-Oosten⁴⁴.

36. ECRI stelt vast dat het Aanvullend Protocol bij het verdrag van de Raad van Europa inzake cybercriminaliteit over het strafbaar stellen van racistische en xenofobe handelingen via computersystemen ten tijde van het bezoek in 2025 nog niet was geratificeerd. De delegatie van ECRI was echter bemoedigd te vernemen dat de ratificatieprocedure in gang was gezet. ECRI hoopt van harte dat deze procedure zeer binnenkort zal worden afgerond.
37. ECRI stelt met tevredenheid vast dat, met het oog op de toepassing van de Verordening van de Europese Unie betreffende digitale diensten⁴⁵, in 2024 vier autoriteiten zijn aangewezen als bevoegde toezichthouders⁴⁶. Indien een onlineplatform niet reageert op een melding van haatdragende inhoud door een gebruiker, kan deze laatste voortaan een klacht indienen bij deze autoriteiten.
38. Voorts stelt ECRI met tevredenheid vast dat de autoriteitenfinanciële steun verlenen aan maatschappelijke organisaties om initiatieven ter voorkoming van online haatspraak te bevorderen. Volgens ECRI dragen dergelijke maatregelen bij aan een versterking van mechanismen voor het melden en opsporen online haatspraak.
39. ECRI heeft ook met belangstelling vernomen dat verschillende lokale overheden in de Vlaamse Gemeenschap sinds 2020 in het kader van een proefproject het gebruik van instrument voor artificiële intelligentie onderzoeken om online haatspraak en desinformatie te identificeren, om hier doeltreffender op te kunnen reageren.
40. Ten slotte stelt ECRI met tevredenheid vast dat omzendbrief COL 13/2013 bijzondere aandacht besteedt aan het verwijderen van online haatdragende - inhoud en aan de rol van dienst i2-IRU van de federale politie, het nationale contactpunt op het gebied van online haatspraak⁴⁷. Tijdens haar bezoek heeft de ECRI-delegatie evenwel vernomen dat de eenheid niet over voldoende personele en operationele middelen beschikt om proactief online haatdragende inhoud op te sporen⁴⁸.
41. ECRI beveelt de autoriteiten aan om hun inspanningen ter bestrijding van online haatspraak op te voeren door de personele en operationele capaciteit van de gespecialiseerde diensten van de federale politie te versterken.
42. Wat de regulering van media betreft, heeft ECRI vernomen dat er samenwerkingsprotocollen bestaan tussen de Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA) en Unia, evenals tussen de CSA en het IGVM, waardoor de CSA een beroep kan doen op de specifieke expertise van beide gelijkheidsorganen⁴⁹.
43. Wat de zelfregulering van media betreft, worden vraagstukken rond het aanzetten tot racistische en LGBTI-fobe haat onderzocht in het kader van klachten ontvangen

⁴⁴ ECRI (2023b), [Verklaring](#) over de toename van antisemitisme in Europa als gevolg van het huidige conflict in het Midden-Oosten.

⁴⁵ [Verordening \(EU\) 2022/2065](#) van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022.

⁴⁶ Deze autoriteiten zijn het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT), de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM), de Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA) en de Raad voor de Journalistiek (24 mei 2024), [persbericht](#).

⁴⁷ Omzendbrief COL 13/2013: 45-53. De afdeling i2-IRU is niet bedoeld om rechtstreeks contact te hebben met het publiek. Zij onderhoudt contacten met Unia en het IGVM en ondersteunt verzoeken van politieambtenaren en magistraten.

⁴⁸ Zie ook de Commissie voor de evaluatie van de federale antidiscriminatie wetten (2022): 208-210. Volgens de autoriteiten beschikken de bevoegde diensten van de federale politie niet over systemen op basis van kunstmatige intelligentie of geautomatiseerde systemen om haatspraak online op te sporen; alle zoekopdrachten werden handmatig uitgevoerd.

⁴⁹ Zie bijvoorbeeld CSA (2025), [Activiteitenverslag 2024](#): 103 (Frans).

door de Raad voor de Journalistiek en de Conseil de déontologie journalistique⁵⁰. De aandacht van ECRI ging in het bijzonder uit naar de uitdagingen die sommige publicaties over de situatie in het Midden-Oosten kunnen inhouden voor de preventie en bestrijding van racisme, met inbegrip van antisemitisme. ECRI roept de autoriteiten op om het debat onder mediaprofessionals te stimuleren over hun rol in het bestrijden van antisemitisme en de over bijzondere verantwoordelijkheid die zij in dit verband dragen om verslag uit te brengen van wereldwijde gebeurtenissen zodanig dat racistische vooroordelen en stereotypen – met name antisemitische – niet worden aangewakkerd, mede onder verwijzing naar Aanbeveling CM/Rec(2022) 16 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatspraak (par. 42), waarin de positieve rol wordt benadrukt die zelfregulerende organen in de media te spelen hebben bij de bestrijding van haatspraak.

44. Wat de bestrijding van haatspraak en haatmisdrijven in het voetbal betreft, stelt ECRI met tevredenheid vast welke maatregelen de voetbalbestuursorganen sinds 2021 hebben genomen, zoals de goedkeuring van het actieplan *Come Together*, de oprichting van een meldpunt, de instelling van een Nationale Kamer in de strijd tegen Discriminatie en Racisme en de organisatie van opleidingen⁵¹. ECRI verheugt zich ook over de steun – met name financiële – die de autoriteiten hebben verleend aan de uitvoering van sommige van deze maatregelen. ECRI stelt echter vast dat er nog aanzienlijke uitdagingen bestaan en dat aanhoudende inspanningen noodzakelijk zijn om dit verschijnsel te voorkomen en te bestrijden. Zij roept de autoriteiten dan ook op om daadkrachtige en gerichte maatregelen te nemen in het kader van een gecoördineerde aanpak, waarbij zowel de voetbalbesturen als de groepen binnen het mandaat van ECRI worden betrokken.

II. WAARBORGEN VOOR GELIJKE BEHANDELING EN INCLUSIE IN HET ONDERWIJS EN DE GEZONDHEIDSZORG

A. Gelijke behandeling en inclusie op het gebied van onderwijs

Wetgeving en overzicht van rechtsmiddelen

45. In België behoort onderwijs vrijwel uitsluitend tot de bevoegdheden van de taalgemeenschappen, met drie afzonderlijke onderwijssystemen: het Franstalige (in de Franse Gemeenschap), het Nederlandstalige (in de Vlaamse Gemeenschap) en het Duitstalige (in de Duitstalige Gemeenschap). Discriminatie op grond van criteria die binnen het mandaat van ECRI vallen, is in principe verboden in alle onderwijssystemen, en gelijkheidsorganen kunnen klachten over gelijke behandeling in het onderwijs behandelen⁵².
46. In 2024 ontving Unia 156 meldingen van discriminatie in het onderwijs op basis van criteria binnen haar mandaat, tegenover 223 in 2023, 275 in 2022, 222 in 2021 en 174 in 2020. Van de dossiers die in 2024 werden geopend hadden er 36 betrekking op vermeende rassendiscriminatie, 11 op godsdienst of levensovertuiging en drie op seksuele oriëntatie⁵³. Het VMRI registreerde 254 klachten over discriminatie in het onderwijs in 2024, tegenover 162 in 2023⁵⁴. In 2024 hadden 86 van deze klachten betrekking op rassendiscriminatie, zeven op discriminatie op grond van seksuele oriëntatie en 12 op genderidentiteit. Het IGVM ontving in 2024 14 klachten over discriminatie van transgender personen in het

⁵⁰ Conseil de déontologie journalistique, artikel 28 van de [Journalistieke gedragscode](#) (uitgave 2023) (Frans); Raad voor de journalistiek, artikel 27 van de [Code van de Raad van de Journalistiek](#) (versie 2026). Zie o.a. de uitspraken van 24 april 2024 ([klacht 23-33](#)) (Frans) en 21 februari 2024 ([klacht 23-35](#)) (Frans) van de Conseil de déontologie journalistique.

⁵¹ Koninklijke Belgische Voetbalbond, [Come Together](#)

⁵² Europese Commissie (2025a), [Country Report Non-Discrimination. Belgium 2025](#): 51.

⁵³ Unia (2025a): 56-58.

⁵⁴ VMRI (2025a), [Mensenrechten in Vlaanderen. Stand van zaken 2024](#): 20.

onderwijs, 18 in 2023, 12 in 2022, 13 in 2021 en 14 in 2020⁵⁵. Klachten over rassendiscriminatie en andere vormen van discriminatie op scholen kunnen ook worden behandeld door de bevoegde onderwijsinspecties⁵⁶.

Gegevens over gelijkheid

47. Een belangrijke moeilijkheid bij de beoordeling van de situatie op het gebied van gelijkheid en inclusie van leerlingen uit de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, is dat de Belgische autoriteiten niet systematisch uitgesplitste gegevens over gelijkheid verzamelen⁵⁷, evenmin op het gebied van onderwijs, en dat er weinig uitgebreide studies over deze kwestie bestaan⁵⁸. In dit verband herinnert ECRI eraan dat het mogelijk is dat de autoriteiten zonder betrouwbare gegevens geen volledig beeld hebben van de situatie van deze leerlingen en bijgevolg geen gerichte beleidsmaatregelen kunnen ontwikkelen tegen rassendiscriminatie en andere vormen van discriminatie, waaronder die van structurele of diepgewortelde aard⁵⁹.
48. ECRI beveelt de autoriteiten aan om een systeem in te voeren voor het verzamelen van op passende wijze uitgesplitste gegevens over gelijkheid op het gebied van onderwijs, en wel met betrekking tot de situatie van leerlingen uit de groepen die binnen haar mandaat vallen. Bij het opzetten van een dergelijk systeem dienen de autoriteiten de beginselen van geïnformeerde instemming, zelfidentificatie en vertrouwelijkheid in acht te nemen, en zorg te dragen dat de verzamelde gegevens uitsluitend worden gebruikt ter bevordering van gelijkheid en inclusie.

Onderwijs over gelijkheid en tolerantie op scholen

49. Volgens de door de autoriteiten verstrekte informatie maken mensenrechten en gelijkheid onderdeel uit van de leerplannen van de drie gemeenschappen, voornamelijk op transversale wijze of in het kader van burgerschaps- of ethiekonderwijs. Bovendien maakt onderwijs over de gelijkheid van LGBTI-persoon(en) deel uit van de voorlichting over seksualiteit, relaties en gezondheid. Thema's inzake diversiteit en gelijkheid worden vaak behandeld in het kader van de samenwerking tussen scholen en maatschappelijke organisaties⁶⁰. ECRI heeft met tevredenheid vernomen dat de leerplannen van de drie gemeenschappen ook elementen van media-educatie bevatten, onder meer via het thema haatspraak in de media⁶¹, en dat het aanbod aan opleidingen voor leerkrachten zulke onderwerpen als het omgaan met diversiteit op scholen, discriminatiebestrijding en

⁵⁵ Gegevens verstrekt door de autoriteiten.

⁵⁶ Zo heeft de onderwijsinspectie van de Duitstalige Gemeenschap volgens de informatie van de autoriteiten in de drie schooljaren voorafgaand aan het bezoek van ECRI aan België in 2025 vier van dit soort klachten behandeld.

⁵⁷ Zie Unia (2021c), [Improving equality data collection in Belgium, Eindrapport](#). Voor richtsnoeren inzake het verzamelen van gegevens over gelijkheid, zie onder meer: CDADI (2023), [Training Manual on Equality Data Collection & Analysis to Prevent and Address Systemic Discrimination](#) en de Subgroup on equality data van de High Level Group on Non-discrimination, Equality and Diversity van de Europese Commissie (2021), [Guidance note on the collection and use of equality data based on racial or ethnic origin](#).

⁵⁸ Het laatste uitgebreide onderzoek naar diversiteit in het onderwijs werd in 2018 gepubliceerd: Unia (2018), [Diversiteitsbarometer Onderwijs](#).

⁵⁹ Zie ook de conclusies en aanbevelingen van de UN Working Group of Experts on People of African Descent. Zie UN WGEPAD (2019), *Visit to Belgium - Report of the Working Group of Experts on People of African Descent*, [A/HRC/42/59/Add. 1](#); par. 19 en 75 (r).

⁶⁰ Zie bijvoorbeeld de activiteiten die worden aangeboden door [Cavaria](#) en [Prisme](#) (voorlichting over gelijkheid van LGBTI-persoon(en)), [Kaleido](#) (gezondheidsvoorlichting, met inbegrip van voorlichting over seksuele oriëntatie en genderidentiteit) of [MRAX](#) (racismebestrijding).

⁶¹ De fundamentele doelstellingen van dit onderwijs zijn in 2022 herzien in de Duitstalige Gemeenschap en in 2024 in de Franstalige Gemeenschap; tijdens het bezoek van de ECRI aan de Vlaamse Gemeenschap was de herziening gaande. Centra die gespecialiseerd zijn in media-educatie, zoals de [Conseil supérieur de l'éducation aux médias](#) (in de Franse Gemeenschap), [Mediawijs](#) (in de Vlaamse Gemeenschap) en [Medienzentrum](#) (in de Duitstalige Gemeenschap), ondersteunen eveneens de ontwikkeling van lesprogramma's en pedagogisch materiaal over deze thema's.

onderwijs over mensenrechten⁶². De gesprekspartners die de ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft ontmoet, gaven echter aan dat de reikwijdte en de kwaliteit van het onderricht over mensenrechten en gelijkheid op scholen niet regelmatig worden gecontroleerd en afhankelijk zijn van de instellingen en het onderwijzend personeel, wat leidt tot grote verschillen tussen scholen onderling. Daardoor zouden sommige leerlingen onvoldoende informatie over deze onderwerpen krijgen⁶³.

50. Verder hebben de gesprekspartners die de ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft ontmoet, gewezen op een algemene leemte in het onderwijs over de geschiedenis en cultuur van personen van Afrikaanse origine, Roma en woonwagenbewoners, Joden en moslims⁶⁴. Dit kan bijdragen aan het in stand houden van stereotypen, evenals aan een gevoel van uitsluiting uit historische of andere narratieven bij personen die binnen het mandaat van ECRI vallen⁶⁵. In dit verband verwelkomt ECRI de initiatieven die zijn genomen door de onderwijsautoriteiten van de Franse gemeenschap om het onderwijzend personeel lesmateriaal over deze onderwerpen aan te reiken, zoals de publicatie van een reeks documenten over de kolonisatie van Congo⁶⁶ en de organisatie van opleidingen voor het onderwijzend personeel over het gebruik van deze documenten binnen scholen⁶⁷. ECRI moedigt de autoriteiten ten zeerste aan om voort te bouwen op deze initiatieven en het onderwijs over gelijkheid en geschiedenis uit te breiden op een zodanige manier dat de historische dimensies van ongelijkheid en racisme aan bod komen, met inbegrip van de historische wortels van racisme tegen personen van Afrikaanse origine, antiziganisme, antisemitisme en anti-Moslim-.

Preventie en bestrijding van racistisch en LGBTI-foob pesten op scholen

51. Uit enquêtes bij groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, blijkt dat het probleem van racistisch en LGBTI-foob pesten op Belgische scholen nog steeds bestaat. Volgens een enquête van de EU-FRA verklaarde 67% van de in België ondervraagde LGBTI-personen dat zij tijdens hun schooltijd slachtoffer waren geweest van spot, pesterijen, beledigingen of bedreigingen omdat zij tot deze groep behoorden⁶⁸. Een ander onderzoek, uitgevoerd in 2022, bracht aan het licht dat de meerderheid van de LGBTI-leerlingen die op Vlaamse scholen zijn ingeschreven, zich niet veilig voelt en dat velen om die reden buitenschoolse activiteiten vermijden of lessen overslaan⁶⁹. Ook kinderen van Afrikaanse origine hebben gemeld dat ze het slachtoffer zijn geweest van racistisch gemotiveerd pestgedrag⁷⁰.
52. ECRI stelt vast dat de autoriteiten verschillende maatregelen hebben genomen om pesten op school te voorkomen en te bestrijden. In de Franse Gemeenschap is bijvoorbeeld een Observatorium voor het schoolklimaat opgericht, belast met het opzetten en uitvoeren van onderzoek naar pesten, met inbegrip van cyberpesten, en het uitwerken van richtsnoeren voor scholen en het organiseren van

⁶² In de Duitstalige Gemeenschap zijn deze lessen bijvoorbeeld opgenomen in de basisopleiding van leerkrachten, inclusief kleuterleerkrachten, en worden aangeboden in het kader van bijscholing.

⁶³ Zie o.a. de resultaten van het door het EU FRA uitgevoerde onderzoek, waaruit blijkt dat 60% van de ondervraagde LGBTI-personen in België aangaf dat kwesties met betrekking tot LGBTI-personen tijdens hun schooltijd nooit aan bod waren gekomen. Zie EU FRA (2024c): 3.

⁶⁴ Zie in dit verband ook UN WGEPAD (2019): par. 27-31 en 75 (w).

⁶⁵ Zie o.a. Katholieke Universiteit Leuven et al. (2025): 102-103.

⁶⁶ Franse Gemeenschap (25 juni 2020), [Geschiedenis en kolonisatie: een nieuw digitaal hulpmiddel voor het docentenkorps](#).

⁶⁷ Franse Gemeenschap (16 februari 2023), [Dob-opleidingen voor \(toekomstige\) leerkrachten: "Het koloniale Congo"](#).

⁶⁸ EU FRA (2024d), [LGBTIQ Equality at Crossroads. Progress and Challenges](#): 59.

⁶⁹ Çavaria (2023), [Vlaamse LGBTI+-schoolklimaatenquête 2021-2022](#): 8.

⁷⁰ Zie o.a. Katholieke Universiteit Leuven et al. (2025): 92; EU FRA (2023): 45.

opleidingen voor onderwijsprofessionals.⁷¹ De autoriteiten hebben ook een telefonische helpdesk opgezet die informatie en advies verstrekt over de procedures die gelden voor leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals die met pesten te maken hebben⁷², programma's gefinancierd ter preventie en bestrijding van dit verschijnsel en alle scholen verplicht om een procedure voor het melden en behandelen van alle beschuldigingen van pesten⁷³. ECRI verwelkomt deze inspanningen en initiatieven.

53. ECRI merkt evenwel op dat volgens verschillende gesprekspartners die tijdens het bezoek zijn ontmoet, onderwijzend personeel en andere onderwijsprofessionals nog steeds over onvoldoende begeleiding en expertise beschikken om gericht op te treden bij racistische en LGBTI-fobe incidenten op scholen. ECRI moedigt de autoriteiten dan ook aan om zorg te dragen dat het volledige onderwijzend personeel en alle onderwijsprofessionals worden opgeleid om op gepaste wijze met dergelijke vormen van pesten om te gaan.

Situatie van nieuw aangekomen migrantenleerlingen

54. Inclusie op school is bijzonder moeilijk voor nieuw aangekomen migrantenkinderen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen. Afhankelijk van de betreffende taalgemeenschap en de leeftijd van het kind bestaat de aanpak voor hun integratie erin hetzij onmiddellijk in reguliere scholen te plaatsen – waaraan dan extra middelen voor taalondersteuning worden toegewezen – hetzij hen in aparte integratieprogramma's te plaatsen⁷⁴. Kinderen in deze programma's brengen in principe tot een jaar⁷⁵ door in aparte klassen die erop gericht zijn hen de taalvaardigheden bij te brengen die nodig zijn om regulier onderwijs te kunnen volgen.
55. Hoewel ECRI van oordeel is dat deze voorbereidende klassen in principe een doeltreffend middel kunnen zijn om migrantenkinderen voor te bereiden op volledige integratie in het onderwijs, merkt zij ook op dat deze programma's soms kritiek krijgen, aangezien ze migrantenkinderen onvoldoende mogelijkheden bieden om met hun Belgische leeftijdsgenoten om te gaan⁷⁶. Ook is opgemerkt dat de middelen die nodig zijn voor de uitvoering van deze programma's soms ontoereikend zijn, wat ertoe heeft kunnen leiden dat leerlingen moesten wachten voordat ze met hun schoolopleiding konden beginnen⁷⁷. Verder zou de verdere overgang van kinderen naar het reguliere onderwijs moeizaam verlopen vanwege het gebrek aan voldoende middelen binnen het reguliere onderwijs om aan de specifieke behoeften van migrantenkinderen te voldoen⁷⁸.
56. ECRI beveelt de autoriteiten aan ervoor te zorgen dat alle nieuw aangekomen migrantenkinderen snel naar school kunnen gaan, onder meer door regelmatig toezicht op de uitvoering van programma's gericht op de integratie en inclusie van nieuw aangekomen migrantenleerlingen en door voldoende middelen beschikbaar te stellen voor het opzetten van aangepaste ondersteuning voor deze leerlingen.

⁷¹ Zie [Observatorium voor het schoolklimaat](#) (Frans).

⁷² Zie voor meer details de [website](#) van de onderwijsautoriteiten van de Federatie Wallonië-Brussel (Frans).

⁷³ Artikel 1.7.10-4 van het [Decreet](#) betreffende de verbetering van het schoolklimaat en de preventie van pesten en cyberpesten op school, aangenomen door het Parlement van de Franse Gemeenschap op 24 april 2023 (Frans).

⁷⁴ Zie voor meer details de regelingen [DASPA](#) (Regeling voor de opvang en scholing van pas aangekomen en gelijkgestelde leerlingen)(Frans) en [OKAN](#) (onthaalsonderwijs voor anderstalige nieuwkomers). In de Duitstalige Gemeenschap is geen afzonderlijk voorbereidingsprogramma opgezet, maar scholen kunnen middelen aanvragen om aanvullende taallessen te organiseren.

⁷⁵ In het geval van DASPA kan deze periode in bepaalde specifieke gevallen worden verlengd tot in totaal twee jaar.

⁷⁶ Desmée, L., Cebotari, V. (2023), [School integration of immigrant children in Belgium](#), Children & Society: 9, 17-18; IMMERSE (2023), [National recommendations paper: Belgium](#): 8.

⁷⁷ AIDA (2025), [Country Report: Belgium 2024 Update](#): 151; REFUFAM (2025), [Education: Entering and Leaving OKAN](#): 2-3.

⁷⁸ IMMERSE (2023): 3 en 5.

Situatie van leerlingen met een migratieachtergrond

57. In haar eerdere rapporten over België wees ECRI op de noodzaak om gelijke kansen op school te waarborgen voor kinderen uit groepen binnen haar mandaat, met name voor kinderen met een migratieachtergrond⁷⁹. Hoewel er nog steeds geen officiële gegevens beschikbaar zijn over de situatie van deze kinderen binnen het onderwijssysteem, bestond er tijdens het bezoek in 2025 consensus onder de gesprekspartners van ECRI dat kinderen met een migratieachtergrond nog steeds met talrijke uitdagingen te maken hebben, met name schoolresultaten die lager liggen dan die van hun klasgenoten uit de meerderheidsbevolking. Ook bleek dat leraren minder hoge verwachtingen van hen hadden, wat met name tot uiting komt in het advies dat zij krijgen over de keuze van hun studierichting wanneer zij hun middelbare school voortzetten⁸⁰. Kinderen met een migratieachtergrond zouden veel vaker worden geadviseerd om een beroepsopleiding te volgen, die als minder veeleisend wordt beschouwd⁸¹.
58. Verder bleek tijdens het bezoek van ECRI dat veel kinderen met een migratieachtergrond worden getroffen door de facto onderwijssegregatie, doordat zij naar scholen gaan waar zij de meerderheid of een onevenredig groot deel van de leerlingen uitmaken⁸². In dit verband betreurt ECRI dat, volgens de informatie die van de autoriteiten is ontvangen, alleen de Vlaamse autoriteiten onderwijssegregatie als een systemisch probleem in het onderwijs hebben erkend en maatregelen hebben genomen om de concentratie van kinderen met een migratieachtergrond in bepaalde scholen te voorkomen⁸³.
59. ECRI beveelt de autoriteiten aan om een geheel aan maatregelen uit te werken en uit te voeren om de inclusie van kinderen met een migratieachtergrond in het onderwijs te bevorderen, met name door: (i) daadkrachtig beleid te ontwikkelen om een einde te maken aan elke vorm van de facto segregatie op scholen en door toe te zien op de daadwerkelijke uitvoering daarvan; (ii) passende ondersteuning te bieden aan leerlingen met een migratieachtergrond, hun gezinnen en scholen om de onderwijsachterstanden te verkleinen; (iii) opleidingen en sensibiliseringsactiviteiten aan te bieden aan leerkrachten en andere onderwijsprofessionals teneinde vooroordelen weg te nemen bij de beoordeling van kinderen met een migratieachtergrond en bij het advies dat hen wordt gegeven op het gebied van onderwijs en beroepsoriëntatie.

Situatie van Roma-leerlingen en leerlingen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap

60. In België behoren Roma-kinderen en kinderen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap hoofdzakelijk tot twee onderscheiden groepen: migrerende Roma, afkomstig uit Midden- en Oost-Europese landen, en woonwagenbewoners, die al lang op het Belgisch grondgebied aanwezig zijn. Volgens een onderzoek van EU-FRA uit 2019 ging in België 95% van de Roma-kinderen in de leeftijd van 6 tot 15 jaar naar school, tegenover slechts 39% van de kinderen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap⁸⁴. De relatief hoge onderwijsdeelname van Roma-kinderen wordt vaak toegeschreven aan het succes van initiatieven van lokale overheden en maatschappelijke organisaties, die bemiddelaars inzetten die met de Roma-gemeenschappen samenwerken⁸⁵, naast de inzet van

⁷⁹ Zie o.a. ECRI 2020: par. 14-15; ECRI 2014: par. 123-129; ECRI 2009a: par. 62-68.

⁸⁰ Zie Unia (2022b), [Rapport discriminatie van personen van Afrikaanse origine](#): 34.

⁸¹ Zie UN WGEPAD 2019: par. 57-58; Unia (2022b): 34.

⁸² Zie Franse Gemeenschap (2024), [TALIS 2024 - Présentation de l'enquête et Paysage de l'enseignement](#) (Frans); 23-24.

⁸³ Dit betreft met name extra financiering voor scholen met kinderen die thuis geen Nederlands spreken, naast initiatieven van lokale overheden om te waarborgen dat deze scholen de inschrijving van deze kinderen niet mogen weigeren, tenzij het aantal leerlingen een bepaalde drempel bereikt.

⁸⁴ EU FRA (2020), [Roma en woonwagenbewoners in België](#): 3.

⁸⁵ Europese Commissie (2025b), [Civil society monitoring report on the implementation of the national strategic framework for Roma equality, inclusion, and participation in Belgium](#): 14.

maatschappelijk werkers die een verbinding vormen tussen Roma-gezinnen en scholen. Volgens de gesprekspartners die de ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft gesproken, is de lage onderwijsdeelname van kinderen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap te wijten aan hun moeilijke woonsituatie, met name aan het gebrek aan openbare standplaatsen die geschikt zijn voor woonwagens, waarmee gezinnen tijdens het schooljaar in dezelfde regio zouden kunnen blijven. Deze situatie wordt ook beïnvloed door het algemene gebrek aan gericht beleid dat tegemoet beoogt te komen aan de onderwijsbehoeften van deze groep kinderen⁸⁶.

61. ECRI beveelt de autoriteiten aan om een geheel aan doelgerichte maatregelen uit te werken en uit te voeren teneinde het aantal kinderen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap dat naar school gaat en de leerplicht voltooit, aanzienlijk te verhogen. De uitwerking van deze maatregelen dient gepaard te gaan met grondig overleg met vertegenwoordigers van de betrokken gemeenschappen en de betrokken maatschappelijke organisaties.

B. Gelijke behandeling en inclusie binnen de gezondheidszorg

Wetgeving, overzicht van rechtsmiddelen en gegevens

62. De bevoegdheden inzake gelijkheid en inclusie binnen de gezondheidszorg zijn verdeeld tussen de federale overheid en de overheden van de deelstaten. Zij beschikken elk over een afzonderlijke wettelijk kader dat discriminatie in dit domein verbiedt.⁸⁷ Personen die menen het slachtoffer te zijn geweest van discriminatie, kunnen hiervan melding doen bij de gelijkheidsorganen. Zo ontving Unia in 2024 voor alle gronden die binnen haar mandaat vallen 54 meldingen van discriminatie binnen de gezondheidszorg en persoonlijke hulpverlening, 48 in 2023, 40 in 2022, 84 in 2021 en 40 in 2020⁸⁸. In de statistieken van het VMRI vallen klachten over discriminatie in de gezondheidszorg onder een bredere categorie, te weten “Welzijn”. In 2024 ontving het 108 klachten die binnen deze categorie vallen, waarvan 28 op basis van “raciale criteria”, vijf op basis van genderidentiteit en één op basis van seksuele oriëntatie. Het IGVM ontving in 2024 17 klachten over discriminatie van transgenders in de zorg, 12 in 2023, 7 in 2022, 12 in 2021 en 17 in 2020⁸⁹. Bovendien beschikken sommige zorginstellingen, met name ziekenhuizen, over interne ombudsdiensten bij wie patiënten klachten kunnen indienen over schendingen van hun rechten, inclusief het recht op bescherming tegen discriminatie.
63. Tegelijkertijd wijzen enquêtes onder personen die behoren tot de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen erop dat de omvang van de discriminatie binnen de zorg nog steeds aanzienlijk is. Zo bleek uit een onderzoek van EU-FRA in 2023 dat 16% van de ondervraagde LGBTI-personen in België aangaf zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek vanwege hun LGBTIQ-identiteit bij het gebruik van gezondheidsdiensten⁹⁰. Volgens een enquête onder personen van Sub-Saharaanse origine gaf 23% van de ondervraagden aan in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer te zijn geweest van discriminatie of onderbehandeling in zorginstellingen vanwege hun afkomst of huidskleur⁹¹. Uit een breder onderzoek van Unia onder personen die te maken hebben gehad met rassendiscriminatie bleek dat 9% van hen zich door zorgprofessionals

⁸⁶ Europese Commissie (2025b): 14-15.

⁸⁷ Europese Commissie (2025a): 49-50.

⁸⁸ Unia (2025a): 52.

⁸⁹ Gegevens verstrekt door de autoriteiten.

⁹⁰ EU FRA (2024c): 2.

⁹¹ Katholieke Universiteit Leuven et al. (2025): 125-127.

gediscrimineerd had gevoeld, 16,1% een gebrek aan respect ervoer 19,7% het gevoel had dat andere patiënten met meer respect behandeld worden⁹².

Situatie van LGBTI-personen

64. Het verbeteren van de gezondheid en het welzijn van LGBTI-personen behoorde tot de belangrijkste doelstellingen van het federale actieplan “Voor een LGBTQI+-vriendelijk België” voor de periode 2021-2024⁹³. Een van de geplande maatregelen bestond uit het ondersteunen van de oprichting van het eerste Belgische gezondheidscentrum dat gespecialiseerd is in de medische en psychologische zorg voor LGBTI-personen (Maison Arc-en-ciel de la Santé). Dit centrum, dat in 2025 in Brussel werd geopend, biedt huisartsenconsulten, psychologische ondersteuning en doorverwijzing naar andere zorgprofessionals die zijn gespecialiseerd in de zorg voor LGBTI-personen. Het centrum organiseert ook opleidings- en sensibiliseringsactiviteiten voor zorgprofessionals over de behoeften van LGBTI-personen⁹⁴. ECRI beschouwt de oprichting en het functioneren van dit centrum als een **veelbelovende praktijk**.
65. Bovendien heeft het federaal parlement op 31 juli 2023 een wet aangenomen die alle praktijken verbiedt die erop gericht zijn de seksuele oriëntatie of genderidentiteit van LGBTI-personen te beïnvloeden of te veranderen (zogenaamde “conversiepraktijken”), of het nu gaat om fysieke ingrepen of psychologische druk. De wetgeving voorziet in strafrechtelijke sancties voor het uitvoeren en bevorderen van dergelijke praktijken⁹⁵. Hoewel “conversiepraktijken” in geen geval als een vorm van gezondheidszorg kunnen worden aangemerkt, is ECRI van oordeel dat het verbod hierop een belangrijke stap voorwaarts betekent voor de bescherming van de lichamelijke en geestelijke gezondheid van LGBTI-personen, met name van kinderen en jongeren⁹⁶.
66. Uit onderzoek blijkt dat transgender personen nog steeds worden geconfronteerd met vooroordelen en discriminatie wanneer zij gebruik maken van de reguliere gezondheidszorg⁹⁷. Zij geven aan ook dat het veel zorgprofessionals ontbreekt aan de nodige kennis of het nodige inlevingsvermogen om hen adequate zorg te bieden⁹⁸.
67. Er is vooruitgang geboekt op het gebied van genderbevestigende zorg, met name door de uitbreiding van het netwerk van gespecialiseerde centra waar multidisciplinaire teams (“genderteams”) een integrale zorg aanbieden aan transgender personen die een dergelijke behandeling willen ondergaan. ECRI beschouwt de ontwikkeling en het functioneren van dergelijke centra als een **goede praktijk**.
68. ECRI merkt evenwel op dat volgens verschillende gesprekspartners die tijdens haar bezoek heeft ontmoet, de wachttijd om een behandeling in deze centra te starten, nog steeds lang is en in sommige gevallen kan oplopen tot drie jaar. ECRI werd meegedeeld dat dit voornamelijk te wijten is aan de beperkte beschikbaarheid van psychologische zorg, die de eerste stap in de zorgketen vormt. Bovendien zijn er in België weliswaar zeven van dergelijke multidisciplinaire centra, maar bevindt er zich daarvan slechts één in Wallonië.

⁹² Unia (2024c), [Verkennd onderzoek naar raciale ongelijkheid en discriminatie in de zorg](#): 4.

⁹³ Federale regering (2022b). Zie voor de tenuitvoerlegging van het plan FOD Justitie, Dienst Gelijke Kansen (2024): 44.

⁹⁴ Voor meer informatie, raadpleeg [de website](#) van Rainbow House.

⁹⁵ [Wet van 31 juli 2023](#) tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van zogenaamde conversiepraktijken. Aan het nieuwe Strafwetboek zijn ook strafbepalingen toegevoegd die het uitvoeren en bevorderen van zogenaamde conversiepraktijken verbieden (artikelen 310-315).

⁹⁶ Zie ECRI (2023a), algemene beleidsaanbeveling nr. 17 [on preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons](#), par. 37.

⁹⁷ Zie met name IGVM (2025), [Living as a transgender and/or gender non-binary person in Belgium](#): 74, 86.

⁹⁸ IGVM (2025): 89.

69. ECRI beveelt de autoriteiten aan om maatregelen te nemen om de toegang van transgender personen tot kwalitatiefvolle gezondheidszorg verder te verbeteren, met name door: i) de specifieke rechten en behoeften van transgender patiënten op te nemen in de basis- en bijscholing van zorgprofessionals; en ii) in het hele land de capaciteit van multidisciplinaire centra die genderbevestigende gezondheidszorg verlenen, te vergroten, om zodoende de wachttijden voor een passende behandeling te verkorten.
70. ECRI werd erop gewezen dat transgender personen die juridische erkenning van hun gender hebben verkregen en/of een gemengde geslachtsmorfologie hebben, moeilijkheden ondervinden bij het verkrijgen van vergoeding voor bepaalde vormen van gezondheidszorg, die in de verzekeringsstelsels gekoppeld zijn aan de vermelding van een specifiek geslacht⁹⁹. ECRI moedigt de autoriteiten aan om de bestaande overeenkomsten met de ziektekostenverzekeraars te herzien, om te waarborgen dat elke beperking van de verzekeringsdekking voor transgenders die juridische erkenning van hun geslacht hebben verkregen en/of een gemengde lichaamsbouw hebben, in overeenstemming is met het beginsel van non-discriminatie.
71. Wat de situatie van intersekse personen betreft, krijgt de vraag naar een versterkte bescherming van hun recht op lichamelijke integriteit steeds meer aanacht in het publieke debat. Het federale parlement heeft een resolutie aangenomen waarin de regering wordt opgeroepen om maatregelen te nemen om een passend wetgevend kader uit te werken, dat onder meer medisch niet-noodzakelijke chirurgische ingrepen ter wijziging van de geslachtskenmerken van kinderen (vaak “operaties tot geslachtsnormalisatie” genoemd) verbiedt zolang het kind niet in staat is om zijn of haar geïnformeerde instemming te geven¹⁰⁰. Volgens de autoriteiten bepaalt de Belgische wetgeving reeds dat medische ingrepen uitsluitend mogen worden uitgevoerd indien dit noodzakelijk is en nadat de geïnformeerde instemming van de patiënt is verkregen. Verschillende gesprekspartners die tijdens het bezoek zijn ontmoet, waren evenwel van oordeel dat deze algemene bepalingen ontoereikend zijn om zoegenomende geslachtsnormaliserende operaties en behandelingen daadwerkelijk te voorkomen.
72. In het licht van het voorgaande betreurt ECRI dat de Belgische wetgeving medisch niet-noodzakelijke behandelingen en/of chirurgische ingrepen op de geslachtskenmerken van kinderen nog steeds niet expliciet verbiedt.
73. ECRI beveelt de autoriteiten aan om met voorrang maatregelen nemen met het oog op de uitwerking en goedkeuring van een integraal wetsontwerp dat het recht van intersekse personen op lichamelijke integriteit uitdrukkelijk erkent en dat niet-medisch noodzakelijke chirurgische ingrepen en andere niet-therapeutische behandelingen verbiedt tot met moment waarop het intersekse kind in staat is om deel te nemen aan de beslissingen die het betreffen, op basis van het beginsel van vrije en geïnformeerde instemming. Daarbij dienen de autoriteiten de betrokken deskundigen en zorgprofessionals te raadplegen, naast de betrokken intersekse personen en hun ouders of voogden. Zij zouden zich hierbij ook moeten laten leiden door Algemene Beleidsaanbeveling nr. 17 van ECRI inzake de preventie en bestrijding van intolerantie en discriminatie jegens LGBTI-personen en door Aanbeveling CM/Rec(2025)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake gelijke rechten voor intersekse personen.

⁹⁹ IGVM (2025): 89.

¹⁰⁰ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers (11 februari 2021), [Resolutie over de erkenning van het recht van de interseksuele minderjarigen op fysieke integriteit](#). Zie ook Vlaams Parlement (7 februari 2024), [Resolutie over de betere ondersteuning en een betere zorg voor mensen met een intersekseconditie](#); IGVM (2024), [Gendergelijkheid: 9 prioritaire assen voor de legislatuur 2024-2029](#); 18; Commissariaat voor de Rechten van het Kind (2020), [Naar een versterkt kinderrecht perspectief bij kinderen met variaties in seksekenmerken](#): 8-9. Zie ook Prisme (2024), [Pour des politiques plus justes et égalitaires pour les personnes inter*](#): 14.

74. ECRI merkt op dat de Belgische wetgeving formeel de toegang tot dringende medische hulp en andere noodzakelijke vormen van gezondheidszorg garandeert voor alle vreemdelingen die in het land verblijven. In het geval van migranten zonder wettig verblijf moet deze toegang worden gewaarborgd via de Dringende Medische Hulp (DMH). Het toepassingsgebied van de DMH omvat niet alleen medische noodsituaties in strikte zin, maar ook alle gezondheidszorg die het mogelijk maakt een leven te leiden dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid. In de praktijk zou dit de meeste vormen van noodzakelijke gezondheidszorg moeten omvatten¹⁰¹. Volgens sommige schattingen maakt echter slechts ongeveer 20% van de personen die hier recht op hebben, daadwerkelijk gebruik van deze zorg¹⁰². Tijdens het bezoek in 2025 waren veel gesprekspartners van mening dat deze situatie niet alleen te wijten was aan onbekendheid met het systeem bij de begunstigden, maar ook aan tekortkomingen in het systeem zelf. Daarbij gaat het onder meer over langdurige administratieve procedures die nodig zijn om toestemming voor behandeling te verkrijgen, inconsistenties in de documenten die worden geëist door de verschillende lokale centra voor maatschappelijk welzijn die belast zijn met de afhandeling van deze aanvragen¹⁰³ en het beperkte aantal zorgprofessionals dat patiënten in het kader van dit systeem kan opvangen¹⁰⁴. Bijgevolg krijgen veel migranten zonder wettig verblijf niet de nodige zorg of doen zij een beroep op zorg in het kader van initiatieven van het maatschappelijk middenveld¹⁰⁵.
75. Asielzoekers die in opvangcentra verblijven, kunnen rechtstreeks gezondheidszorg ontvangen van de medische diensten van deze centra. De overige asielzoekers hebben daarentegen toegang tot deze zorg in algemeen toegankelijke zorginstellingen. In dat laatste geval zouden de kosten van deze zorg moeten worden vergoed door het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil). Maatschappelijke organisaties wijzen er echter op dat asielzoekers in de praktijk vaak aanlopen tegen administratieve belemmeringen, vertragingen bij het verkrijgen van de benodigde documenten of zelfs weigering van behandeling, omdat het medisch personeel en andere medewerkers van deze instellingen onvoldoende bekend zijn met de geldende procedures of vrezen voor vertragingen bij de vergoeding¹⁰⁶.
76. ECRI beveelt de autoriteiten aan om aanvullende maatregelen te nemen om voor migranten zonder wettig verblijf en asielzoekers een effectieve toegang tot de gezondheidszorg te waarborgen, met name door de administratieve belemmeringen die deze toegang in de weg staan, weg te nemen, en ook door het organiseren van voorlichtings- en opleidingssessies over de geldende procedures voor het personeel dat werkzaam is in de betreffende zorginstellingen.
77. Positief is dat ECRI heeft vernomen dat Fedasil, in samenwerking met de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (HZIV), een project heeft opgestart om het

¹⁰¹ Zie bijvoorbeeld Dokters van de Wereld België (2024), [Memorandum Verkiezingen 2024. Een wegwijzer voor de vereenvoudiging en harmonisering van de Dringende Medische Hulp](#): 4.

¹⁰² Dokters van de Wereld België (2024): 11.

¹⁰³ Zie Rekenhof (2025), [Dringende medische hulp voor mensen zonder wettig verblijf](#): 31, 52.

¹⁰⁴ Zie het rapport van het Rekenhof (Rekenhof 2025), evenals FOD Volksgezondheid (2020), [ETHEALTH-rapport 2020. Naar een rechtvaardige gezondheidszorg voor migranten en etnische minderheden. Toelichtend memorandum](#) en Dokters van de Wereld België 2024.

¹⁰⁵ [De humanitaire hubs](#) en [de zorgantennes](#) die zonder bijkomende formaliteiten toegankelijk zijn voor migranten zonder wettig verblijf en asielzoekers, evenals de mobiele teams van [Dokters van de Wereld](#) die met ["Medibussen"](#) verschillende Belgische steden aandoen, zijn voorbeelden van dergelijke initiatieven.

¹⁰⁶ Zie o.a. Amnesty International (2025), [Unhoused and unheard. How Belgium's persistent failure to provide reception violate asylum seekers' rights](#): 10-12 en CIRE (2025), [Politique de non-accueil. État des lieux. Januairi 2025 - juni 2025](#): 10 (Frans).

proces van terugbetaling van de gezondheidszorgkosten van asielzoekers te vergemakkelijken en te versnellen¹⁰⁷.

78. Uit de bevindingen van ECRI tijdens haar bezoek in 2025 blijkt dat een aantal migranten, personen met een migratieachtergrond en Roma tegen taalbarrières aanliepen bij de toegang tot de zorg. Op verschillende bestuurlijke niveaus hebben de autoriteiten gezocht naar oplossingen om tolkdiensten en interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg aan te bieden. Het ging daarbij met name om de inzet van interculturele bemiddelaars in ziekenhuizen¹⁰⁸ en om een federaal project van Community Health Workers die voorlichting geven en mensen uit de doelgroepen helpen om toegang te krijgen tot de gezondheidszorg¹⁰⁹. Sommige lokale overheden hebben ook naar andere oplossingen gezocht. In de stad Gent zijn bijvoorbeeld regelingen opgezet met “gezondheidsgidsen” die mensen uit kwetsbare groepen (waaronder migrantengemeenschappen) helpen bij het maken van afspraken bij zorginstellingen en het ontvangen van zorg¹¹⁰, evenals “wijkverantwoordelijken” die tot taak hebben algemene sensibiliseringsacties te voeren en ondersteuning te bieden aan bepaalde gemeenschappen, met name Roma¹¹¹. ECRI beschouwt de inzet van interculturele bemiddelaars, het project met Community Health Workers en soortgelijke initiatieven op lokaal niveau als **goede praktijken**.
79. De meeste gesprekspartners die ECRI-delegatie tijdens haar bezoek heeft ontmoet, benadrukten evenwel dat het aantal interculturele bemiddelaars en tolken nog steeds onvoldoende is. ECRI roept de autoriteiten op om het aantal interculturele bemiddelaars te verhogen en hun inspanningen te verdubbelen om ervoor te zorgen dat in zorginstellingen in het hele land passende tolkdiensten beschikbaar en toegankelijk zijn.
80. ECRI merkt op dat patiënten die behoren tot groepen die binnen haar mandaat vallen, met name migranten, personen met een migratieachtergrond (waaronder personen van Afrikaanse origine) en Roma, hebben gemeld dat zij nog steeds soms worden geconfronteerd van discriminerende of ongepaste bejegening door zorgprofessionals. Het gaat daarbij onder meer om denigrerende opmerkingen of het negeren van gezondheidsproblemen die patiënten melden, waarbij wordt verondersteld dat zij de neiging hebben om hun symptomen te overdrijven vanwege hun staatsburgerschap, nationale afkomst, huidskleur of etnische achtergrond¹¹². In dit verband werd ECRI erop gewezen dat onderwerpen rond interculturele vaardigheden en preventie van discriminatie de gezondheidszorg onvoldoende aan bod komen in de opleiding van zorgprofessionals, en ookdat de bestaande opleidingsactiviteiten niet zijn geaccrediteerd binnen de verplichte opleiding van artsen en andere zorgprofessionals¹¹³.

¹⁰⁷ Voor meer informatie zie het [memorandum over de eerste fase van het project](#) en de [website van Fedasil](#). Volgens de door de autoriteiten verstrekte informatie zijn de nieuwe procedures op 1 april 2026 van kracht geworden. Deze zouden de administratieve formaliteiten rond de dekking van zorgkosten van asielzoekers moeten vereenvoudigen.

¹⁰⁸ Volgens de informatie die de autoriteiten in 2025 hebben verstrekt, telde het Belgische gezondheidszorgsysteem 137 interculturele bemiddelaars. Zie voor meer informatie [Op weg naar een gezond België](#).

¹⁰⁹ Ten tijde van het bezoek waren er Community Health Workers aanwezig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in vijf steden in Vlaanderen, in drie steden in Wallonië en in twee andere plaatsen in de Duitstalige Gemeenschap. Zie voor meer details de [website van de Community Health Workers](#).

¹¹⁰ Zie voor meer informatie [de website van de stad Gent](#).

¹¹¹ Zie in dit verband ook de al lang bestaande programma's voor Roma en woonwagenbewoners die worden beheerd door [het Foyer](#) en [het Bemiddelingscentrum voor woonwagenbewoners](#) (Frans).

¹¹² Zie ook Bartholomeeusen C., Hanine F. (2023), *Racisme et pratiques de la médecine*, *Ethica Clinica* vol. 112 (Frans): 9, ook [hier](#) beschikbaar; Bufraguech J. (16 december 2022), [Dis les termes : racisme à l'hôpital](#) (Frans); en BX1 (4 november 2025), [Une femme refoulée lors d'une fausse couche : elle porte plainte contre l'UZ Brussel](#) (Frans).

¹¹³ Unia (2023b), [Memorandum: 74 voorstellen van Unia voor de verkiezingen van 2024](#): 43. Zie ook, in de context van geestelijke gezondheid, Unia (2024d), [Verkennd onderzoek: De invloed van racisme op de geestelijke en lichamelijke gezondheid](#): 24-26 (Frans).

81. ECRI beveelt de autoriteiten aan om de ontwikkeling van opleidingen rond het bestrijden van racisme en discriminatie en voor culturele vaardigheden voor zorgprofessionals te stimuleren en te ondersteunen, onder meer via beroepsverenigingen van zorgprofessionals, het opnemen van mensenrechteneducatie als verplicht vak in de studieprogramma's van medische faculteiten en het opzetten van bijscholingen over interculturele gezondheidszorg en gezondheidskwesties rond discriminatie, racisme en uitsluiting. Daarbij dienen de autoriteiten terdege rekening te houden met Algemene Aanbeveling nr. 37 van het VN-Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie inzake gelijkheid en het recht om bij het uitoefenen van het recht op gezondheid geen slachtoffer te worden van rassendiscriminatie.

III. SPECIFIEKE THEMA'S INZAKE BELGIË

A. Gelijkheidsorganen

82. In haar meest recente rapport heeft ECRI met name vastgesteld dat Unia en het IGVM niet over de onderzoeksbevoegdheden beschikken om bewijsmateriaal te verzamelen, dat het IGVM in het kader van al zijn taken geen volledige juridische onafhankelijkheid geniet en dat er geen onafhankelijk orgaan bevoegd was om kennis te nemen van kwesties met betrekking tot discriminatie op grond van taal¹¹⁴. Zij betreurt het dat al deze bevindingen, ondanks haar aanbevelingen, nog steeds actueel zijn. Tijdens het bezoek in 2025 waren officiële gesprekspartners van de delegatie van ECRI onder meer van mening dat het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens (FIRM)¹¹⁵ in theorie discriminatie op grond van taal zou kunnen behandelen in het kader van zijn bevoegdheden. ECRI merkt echter op dat, zoals tijdens haar bezoek is gebleken, er voor dit doel nog geen enkel gelijkheidsorgaan is aangewezen of ingesteld in de zin van haar Algemene Beleidsaanbeveling (ABA) nr. 2 (herzien) over gelijkheidsorganen belast met de bestrijding van racisme en intolerantie op nationaal niveau¹¹⁶.
83. De autoriteiten hebben ECRI meegedeeld dat het Vlaams Parlement zich in 2022 heeft teruggetrokken uit de samenwerkingsovereenkomst van 12 juni 2013, die had geleid tot de oprichting van Unia, teneinde een afzonderlijke instelling op te richten, het VMRI¹¹⁷. Het VMRI, dat sinds 15 maart 2023 operationeel is, vervult mede de taken van een gelijkheidsorgaan voor zaken die onder de Vlaamse bevoegdheden vallen, zoals onderwijs en huisvesting¹¹⁸. Sindsdien is Unia in Vlaanderen bevoegd gebleven voor alle aangelegenheden die onder de federale bevoegdheden vallen. In dit verband wil ECRI de aandacht van de autoriteiten vestigen op de bedenkingen van het maatschappelijk middenveld over de doeltreffendheid van een dergelijk stelsel, dat voor slachtoffers van discriminatie nog complexer is geworden. Zij neemt met tevredenheid kennis van de ondertekening van een samenwerkingsprotocol tussen beide instellingen betreffende de afhandeling van meldingen in 2025, en benadrukt het belang van interinstitutionele coördinatie met betrekking tot al hun taken (zie par. 9 van Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2).

¹¹⁴ ECRI 2020: par. 1-9.

¹¹⁵ Zie de [wet van 12 mei 2019](#) tot oprichting van een [Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens](#). Volgens artikel 4 strekt het mandaat van het instituut zich uit tot alle kwesties met betrekking tot de grondrechten die onder de federale bevoegdheid vallen, met uitzondering van die welke worden behandeld door de sectorale instanties voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten.

¹¹⁶ Er is nog geen organisatie aangewezen op grond van de bepalingen van artikel 29 van de [wet van 10 mei 2007](#) ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie. Unia heeft ECRI laten weten bereid te zijn om het beschermde criterium "taal" toegewezen te krijgen.

¹¹⁷ [Decreet van 28 oktober 2022](#) tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut.

¹¹⁸ Artikel 6 van het decreet van 28 oktober 2022.

84. Wat het VMRI betreft, is dit instituut bevoegd voor alle vormen van directe en indirecte discriminatie in de publieke en private sector op grond van de beschermde criteria opgenomen in het Decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijkebehandelingsbeleid, met uitzondering van discriminatie op grond van taal¹¹⁹. Het beschikt over de meeste bevoegdheden inzake de bevordering en de bescherming van rechten (zie par. 10a en 13 van Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2) en kan aanbevelingen formuleren over het vigerende Vlaams wettelijk kader¹²⁰.
85. Wat betreft de bijstands- en geschillenbeslechtsfunctie (zie par. 10b en 14 van Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2) kan het VMRI slachtoffers bijstand verlenen, met name door bemiddeling aan te bieden. Indien het bemiddelingsproces niet tot een resultaat leidt of niet kan worden afgerond, kan een Geschillenkamer, die in oktober 2023 operationeel is geworden, klachten onderzoeken en niet-bindende oordeel uitbrengen¹²¹. Het VMRI is niet bevoegd om slachtoffers voor de rechter te vertegenwoordigen, noch om individuele discriminatiezaken voor de rechter te brengen¹²². Het beschikt over onderzoeksbevoegdheid, maar uitsluitend wanneer het overheidsdiensten betreft¹²³ (par. 21 van Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2).
86. ECRI verheugt zich erover dat het VMRI zijn mandaat volledig onafhankelijk uitoefent en vrij over zijn personeel en budget beschikt¹²⁴. De financiële middelen van het VMRI zijn afkomstig uit overheidsmiddelen en worden jaarlijks door het Vlaams Parlement goedgekeurd. ECRI betreurt echter dat er geen afzonderlijke begrotingslijn is toegewezen aan de taken die binnen het gelijkheidsmandaat vallen, met uitzondering van de personele en financiële middelen die specifiek bestemd zijn voor de werking van de Geschillenkamer (par. 28 van ABA nr. 2). Tijdens haar bezoek vernam de ECRI-delegatie dat er bijkomende financiële middelen vereist zouden zijn, met name voor het uitvoeren van studies en onderzoek.
87. Hoewel rond de oprichting van het VMRI een sensibiliseringscampagne voor het brede publiek is georganiseerd¹²⁵, blijft dit instituut volgens verschillende gesprekspartners die ECRI tijdens het bezoek heeft ontmoet, onvoldoende bekend.
88. Ten slotte betreurt ECRI dat de federale financiering van de activiteiten van Unia, waarvan de doeltreffendheid alom wordt erkend, in 2025 formeel met 25% is gekort¹²⁶. Volgens Unia kwam deze bezuiniging overeen met de subsidie van één miljoen euro die de organisatie sinds 2022 in aanvulling op haar basisdotatie ontving. Deze middelen stelden Unia met name in staat een procesfonds op te richten om de kosten te dragen van gerechtelijke procedures voor slachtoffers van discriminatie in een kwetsbare situatie¹²⁷.

¹¹⁹ Artikelen 15, 15bis en 20 van het decreet van 10 juli 2008; artikelen 13 en 14 van het decreet van 28 oktober 2022.

¹²⁰ Artikelen 7-11 van het [decreet van 28 oktober 2022](#). Zo heeft het VMRI in 2026 een advies uitgebracht over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 10 juli 2008.

¹²¹ Artikelen 12-17 van het Decreet van 28 oktober 2022. De Geschillenkamer is uitsluitend bevoegd om klachten inzake discriminatie te behandelen. In 2024 heeft zij ongeveer veertig klachten ontvangen en twaalf oordelen uitgesproken.

¹²² Tijdens het bezoek werd de ECRI-delegatie geïnformeerd over de mogelijkheid voor het VMRI om zaken voor de rechter te brengen met als enig doel een collectief belang te verdedigen, op grond van artikel 17 van het [Gerechtelijk wetboek](#). Zie ook artikel 41, lid 1, van het [decreet van 10 juli 2008](#).

¹²³ Artikel 22 van het decreet van 28 oktober 2022.

¹²⁴ Artikelen 4 en 40 van het decreet van 28 oktober 2022. Ten tijde van het bezoek telde het VMRI in totaal 40 medewerkers en beschikte het over een begroting van vijf miljoen euro voor het jaar 2026.

¹²⁵ Zie VMRI (2025b), [Jaarverslag 2024](#): 6-7.

¹²⁶ Zie o.a. Unia (3 februari 2025), [persbericht](#).

¹²⁷ Zie in dit verband ook par. 16 van ABA nr. 2.

89. ECRI beveelt de autoriteiten aan om het statuut en de bevoegdheden van gelijkheidsorganen te versterken, in het licht van haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2 (herzien) over gelijkheidsorganen belast met de bestrijding van racisme en intolerantie op nationaal niveau, en ervoor te zorgen dat zij over budgettaire en personele middelen beschikken die nodig zijn om hun taken ten volle uit te kunnen uitoefenen.

B. Preventie en bestrijding van racistische beledigingen door leden van de ordediensten

90. Tijdens haar bezoek aan België vernam de ECRI-delegatie dat er nog steeds meldingen zijn van wangedrag door leden van de ordediensten, dat migranten, personen die worden gezien als personen met een migratieachtergrond of personen uit minderheidsgroepen onevenredig zwaar treft. Naast beschuldigingen van buitensporig gebruik van geweld – mede tegen minderjarigen¹²⁸ – is het gedrag van bepaalde leden van de ordediensten omschreven als mogelijk racistisch, met name in het kader van identiteitscontroles gericht op zwarte personen, personen van Maghrebijnse origine, Roma of leden van de gemeenschap van woonwagenbewoners, in het bijzonder jongeren en mannen¹²⁹.
91. In deze context ECRI verheugt zich over de goedkeuring in 2023 van een omzendbrief tot invoering van een handelingskader betreffende het professioneel profileren binnen de Belgische politie¹³⁰, evenals over de ontwikkeling in 2025 van een gerichte onlineopleiding voor leden van de ordediensten¹³¹. Ook werd de invoering van opleidingen met behulp van virtual reality in bepaalde politiedistricten onder de aandacht van ECRI gebracht. Gelet op de aanhoudende meldingen van discriminerende controles door leden van de ordediensten, die tijdens het bezoek door verschillende gesprekspartners werden bevestigd, roept ECRI de autoriteiten evenwel op om dergelijke opleidingen verplicht te stellen voor alle leden van deze diensten.
92. Bovendien acht ECRI het van essentieel belang dat het toezicht op proactieve controles door leden van de ordediensten op het terrein, wordt versterkt¹³². ECRI merkt met name op dat er geen registratiesysteem bestaat voor de identiteitscontroles die zij uitvoeren¹³³. Een dergelijke traceerbaarheid kan bijdragen aan meer transparantie van het politieoptreden bij dergelijke controles en kan ook het risico op raciaal profileren verminderen. Bovendien biedt het de gecontroleerde personen de mogelijkheid om hun recht op doeltreffende rechtsbescherming uit te oefenen indien zij van mening zijn slachtoffer te zijn geweest van discriminerende identiteitscontroles.
93. ECRI beveelt de autoriteiten aan om een doeltreffend systeem in te voeren voor de registratie van identiteitscontroles door leden van de ordediensten, in het kader van een beleid dat gericht is het wederzijds vertrouwen tussen de ordediensten en alle geledingen van de samenleving te versterken en hun samenwerking bij de preventie en bestrijding van discriminatie te bevorderen. Daartoe verwijst ECRI

¹²⁸ Zie ook o.a. RTBF (4 juni 2025), (Frans); Kinderrechtencommissariaat (2025), [Jaarverslag 2024-2025](#): 73; Liga voor de Mensenrechten (2024), [Etat des droits humains en Belgique – Rapport 2023](#): 32-36 (Frans).

¹²⁹ Zie ook o.a. Verenigde Naties, International Independent Expert Mechanism to Advance Racial Justice and Equality in Law Enforcement (2025), [Visit to Belgium](#): 9-11; CERD (21 mei 2021): par. 13, 15; EU FRA: (2023), [Being Black in the EU](#): 78, (2024b): 89; Unia (2021b): 10; Permanent Comité voor toezicht op de politiediensten (Comité P) (2025), [Jaarverslag 2024](#): 61-65.

¹³⁰ Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken (7 juli 2023), [Omzendbrief CP 5 betreffende het handelingskader inzake het professioneel profileren en controleren](#). Dit initiatief is gebaseerd op het kader dat oorspronkelijk in 2020 werd ontwikkeld door de lokale politiezones van Gent, Antwerpen, Brussel-Noord en Mechelen-Willebroek.

¹³¹ Hannah Arendt Instituut (2025), Opleiding [ProProfile](#). Zie in dit verband ook Comité P (2023), [Jaarverslag 2022](#): 61.

¹³² Zie ook o.a. Unia et al. (2 juli 2020), [Identificeren en aanpakken van problemen of misbruiken bij politie selectiviteit](#): 18; Platform [Stop etnisch profileren](#).

¹³³ Een wetsvoorstel van 3 februari 2021 tot wijziging van de wet van 5 augustus 1992 betreffende de politiefunctie, met het oog op de invoering van een verplichting tot registratie en motivering van identiteitscontroles, is niet aangenomen.

naar haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 11 inzake de bestrijding van racisme en rassendiscriminatie bij politieactiviteiten en naar Algemene aanbeveling nr. 36 van het VN-Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie inzake de preventie en uitbanning van het gebruik van raciaal profileren door wetshandhavers.

94. ECRI stelt met bezorgdheid vast dat, volgens verschillende gesprekspartners uit het maatschappelijk middenveld die tijdens het bezoek zijn ontmoet, strafrechtelijke vervolging van leden van de ordediensten die van racistisch misbruik worden beschuldigd, zelden voorkomt en dat personen die zich als slachtoffer beschouwen, vaak worden geconfronteerd met “tegenklachten” van de agenten tegen wie zij een klacht hebben ingediend¹³⁴. In dit verband blijkt uit de tijdens het bezoek verzamelde informatie ookdat de klachtenmechanismen, hun toegankelijkheid en verdere afhandeling verbetering behoeven¹³⁵. Volgens ECRI is het van belang om erop toe te zien dat in zalle zaken van racistische uitspraken en gedragingen van leden van de ordediensten gepaste maatregelen worden genomen. In dit verband verwijst ECRI naar de werkzaamheden van het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing (CPT) van de Raad van Europa met betrekking tot België.

C. Wetgevingsinstrumenten inzake de discriminatiepreventie en -bestrijding

95. ECRI verheugt zich over vooruitgang die is geboekt bij de evaluatie van antidiscriminatiewetgeving, en dit in het licht van haar eerdere aanbevelingen¹³⁶. In juni 2022 heeft de Commissie voor de evaluatie van de federale antidiscriminatiewetten haar eindrapport gepubliceerd, met diverse aanbevelingen¹³⁷. Volgens de autoriteiten zijn er ook evaluaties van de relevante wetgevingsinstrumenten uitgevoerd op het niveau van Vlaanderen¹³⁸, de Duitstalige Gemeenschap¹³⁹, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest¹⁴⁰, terwijl een dergelijke evaluatie momenteel aan de gang is op het niveau van de Franse Gemeenschap¹⁴¹.
96. ECRI verheugt zich erover dat deze evaluaties in de meeste gevallen al hebben geleid tot wetwijzigingen en tot de goedkeuring van een Brussels Wetboek inzake Gelijkheid¹⁴². Zij verwelkomt in het bijzonder de opname van cumulatieve en intersectionele discriminatie in de drie federale antidiscriminatiewetten, evenals de verhoging en indexering van de forfaitaire schadevergoeding, en de mogelijkheid

¹³⁴ Zie in dit verband *Ligue des droits humains* (2023), [État des droits humains en Belgique – Rapport 2022](#): 31-35 (Frans); EHRM, *Boutaffala tegen België*, nr. 20762/19, 28 juni 2022; *International Independent Expert Mechanism to Advance Racial Justice and Equality in Law Enforcement* (2025): 11.

¹³⁵ Zie o.a. *Liga voor Mensenrechten* (2023), [Klachten tegen racisme door politie: zet het slachtoffer centraal](#): 14-17.

¹³⁶ ECRI 2014: par. 25, 28; ECRI 2020: par. 97; ECRI (2022a), [Tussentijdse vervolgonconclusies inzake België](#).

¹³⁷ Zie Commissie voor de evaluatie van de federale antidiscriminatiewetten (2022). De evaluatie had betrekking op de [wet van 30 juli 1981](#) tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, de [wet van 10 mei 2007](#) ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de [wet van 10 mei 2007](#) ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

¹³⁸ Het [decreet van 10 juli 2008](#) houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid werd in 2020 geëvalueerd. Volgens de autoriteiten werd in het onderzoek ook een verband gelegd met de ontwikkelingen en de evaluatie op federaal niveau.

¹³⁹ Het [decreet van 19 maart 2012](#) van de Duitstalige Gemeenschap ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie werd in 2023 door Unia [geëvalueerd](#) voor de periode 2017-2022 (Frans), waarbij rekening werd gehouden met andere antidiscriminatiewetgeving.

¹⁴⁰ De evaluatie van het [decreet van 6 november 2008](#) van de Franse Gemeenschap inzake de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie werd in 2025 afgerond.

¹⁴¹ In dit verband werd ECRI meegedeeld dat de evaluatie van het [decreet van 12 december 2008](#) van de Franse Gemeenschap inzake de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie naar verwachting in 2026 zal worden afgerond.

¹⁴² Het decreet en de verordening van 4 april 2024 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie houdende het [Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit](#). Dit wetboek, dat in oktober 2024 in werking is getreden, bundelt alle bepalingen ter zake, die voorheen verspreid waren over een twintigtal teksten.

voor de rechter om positieve maatregelen op te leggen in het kader van een vordering tot staking¹⁴³.

97. ECRI is eveneens verheugd over de goedkeuring van een besluit dat de gevallen en voorwaarden voor positieve actie in de Franse Gemeenschap vastlegt¹⁴⁴, evenals over de aanneming van decreten die voorzien in de invoering van praktijktesten in het domein werken om discriminatie bij de toegang tot huisvesting in het Waalse Gewest te bestrijden¹⁴⁵.
98. Tijdens het bezoek van ECRI bleek echter al snel dat de verschillende aangebrachte wijzigingen, evenals het wetgevend kader als geheel, onvoldoende bekend waren bij het brede publiek, zoals door talrijke gesprekspartners bevestigd. De ECRI-delegatie vernam dan ook met tevredenheid dat bepaalde gefedereerde entiteiten en het IGVM informatiecampagnes hadden georganiseerd om de reikwijdte van bepaalde wijzigingen toe te lichten. In dit verband vernam zij eveneens dat de federale autoriteiten niet over voldoende personeel beschikten om dergelijke campagnes te organiseren. Volgens ECRI is het sensibiliseren van het grote publiek over het wettelijk kader voor de bestrijding van discriminatie van cruciaal belang om een effectieve tenuitvoerlegging van het wetgevend kader op alle niveaus te waarborgen. Zij moedigt de autoriteiten derhalve aan hun inspanningen op dit gebied te versterken.
99. Voorts betreurt ECRI dat België, ondanks haar reeds lang bestaande aanbevelingen¹⁴⁶, Protocol nr. 12 bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (ETS nr. 177)¹⁴⁷ nog steeds niet heeft geratificeerd en roept de autoriteiten op om onverwijld maatregelen te nemen met het oog op de ratificatie van dit protocol.

¹⁴³ [Wet van 28 juni 2023](#) tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 en de wetten van 10 mei 2007.

¹⁴⁴ [Besluit van 28 november 2023](#) van de Regering van de Franse Gemeenschap tot vaststelling van de gevallen en voorwaarden voor positieve actie.

¹⁴⁵ [Decreet van 29 april 2024](#) tot wijziging van diverse bepalingen betreffende het werkgelegenheidsbeleid met het oog op de invoering van situatietests en het [Decreet van 30 november 2023](#) ter bestrijding van discriminatie bij de toegang tot huisvesting.

¹⁴⁶ ECRI 2004: par. 6; ECRI 2009: par. 2; ECRI 2014: par. 2.

¹⁴⁷ Raad van Europa, Verdragenbureau, [Stand van zaken inzake ondertekeningen en ratificaties van verdrag 177](#).

TUSSENTIJDSE FOLLOW-UP AANBEVELINGEN

De twee specifieke aanbevelingen waarvan ECRI de Belgische autoriteiten vraagt om uitvoering met voorrang, zijn de volgende:

- (§ 34) ECRI beveelt de autoriteiten aan om prioritair er voor te zorgen dat een passende, praktijkgerichten en doelgerichten opleiding over haatspraak en haatmisdrijven wordt geïntegreerd zowel in de basisopleiding als de bijscholing van politieambtenaren. Bij de ontwikkeling en – waar mogelijk – de uitvoering van dergelijke opleidingen, dienen maatschappelijke organisaties en personen uit de groepen binnen het mandaat van ECRI, actief te worden betrokken. In dit verband dient naar behoren rekening te worden gehouden met Aanbeveling CM/Rec(2024)4 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatmisdrijven.
- (§ 73) ECRI adviseert dat de autoriteiten met voorrang maatregelen nemen met het oog op de uitwerking en goedkeuring van een integraal wetsontwerp dat het recht van intersekse personen op lichamelijke integriteit uitdrukkelijk erkent en dat niet-medisch noodzakelijke chirurgische ingrepen en andere niet-therapeutische behandelingen verbiedt tot met moment waarop het intersekse kind in staat is om deel te nemen aan de beslissingen die het betreffen, op basis van het beginsel van vrije en geïnformeerde instemming. Daarbij dienen de autoriteiten de betrokken deskundigen en zorgprofessionals te raadplegen, naast de betrokken intersekse personen en hun ouders of voogden. Zij zouden zich hierbij ook moeten laten leiden door Algemene Beleidsaanbeveling nr. 17 van ECRI inzake de preventie en bestrijding van intolerantie en discriminatie jegens LGBTI-personen en door Aanbeveling CM/Rec(2025)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake gelijke rechten voor intersekse personen.

Deze aanbevelingen dienen binnen 18 maanden na publicatie van onderhavig rapport te worden uitgevoerd. Een proces waarbij ECRI de maatregelen ter uitvoering van deze aanbevelingen onderzoekt, zal daarna worden gestart.

LIJST VAN AANBEVELINGEN

De plaats van de aanbevelingen in de tekst van het rapport wordt tussen haakjes aangegeven.

1. (§ 22) ECRI adviseert om publiek prominente personen, met name hoge ambtsdragers en politieke leiders van alle stromingen, met kracht aan te moedigen om snel en publiekelijk een ferm standpunt in te nemen tegen elke vorm van haatspraak met een racistisch en LGBTI-foob karakter, om hierop te reageren met een krachtig tegenverhaal en alternatieve verhalen, en om het wederzijds begrip tussen gemeenschappen te bevorderen, met name door solidariteit te betuigen met diegenen tegen wie de gericht is. Alle gekozen organen en politieke partijen dienen passende gedragscodes aan te nemen die haatspraak verbieden, leden en aanhangers oproepen deze niet te gebruiken, goed te keuren of te verspreiden, en die in sancties dienen te voorzien in geval van niet-naleving van deze regels. ECRI verwijst naar haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 15 inzake de bestrijding van haatspraak, naar Aanbeveling CM/ Rec(2022)16 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatspraak en aan het Handvest van de Europese politieke partijen voor een niet-racistische en inclusieve samenleving, zoals goedgekeurd door de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa in haar Resolutie 2443 (2022).
2. (§ 26) ECRI adviseert de autoriteiten ten eerste om hun inspanningen bij de federale wetgevende macht gestaag voort te zetten met het oog op de herziening van artikel 150 van de Grondwet, zodat haatspraak op basis van criteria als geloof of levensbeschouwing, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en seksuele kenmerken voor de correctionele rechtbank kunnen worden vervolgd.
3. (§ 30) ECRI adviseert de autoriteiten om aanvullende maatregelen te nemen tegen onderrapportage van racistische en LGBTI-fobe haatspraak en misdrijven, in samenspraak met een breed scala aan maatschappelijke organisaties en personen die behoren tot de groepen die binnen haar mandaat vallen. Deze maatregelen zouden sensibiliseringscampagnes moeten omvatten over de rechten van slachtoffers en de beschikbare rechtsmiddelen, ondersteuning van maatschappelijke organisaties die slachtoffers (met name juridisch) bijstaan alsmede een verdere verbetering van de dialoog en samenwerking tussen de ordediensten en de groepen die binnen het mandaat van ECRI vallen, met name personen van Afrikaanse origine, moslims en LGBTI-personen.
4. (§ 34) ECRI beveelt de autoriteiten aan om prioritair er voor te zorgen dat een passende, praktijkgerichte en doelgerichte opleiding over haatspraak en haatmisdrijven wordt geïntegreerd zowel in de basisopleiding als de bijscholing van politieambtenaren. Bij de ontwikkeling en – waar mogelijk – de uitvoering van dergelijke opleidingen, dienen maatschappelijke organisaties en personen uit de groepen binnen het mandaat van ECRI, actief te worden betrokken. In dit verband dient naar behoren rekening te worden gehouden met Aanbeveling CM/ Rec(2024)4 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bestrijding van haatmisdrijven.
5. (§ 41) ECRI adviseert de autoriteiten om hun inspanningen ter bestrijding van online haatspraak te intensiveren door de personele en operationele middelen van de gespecialiseerde diensten van de federale politie te versterken.
6. (§ 48) ECRI adviseert de autoriteiten om een systeem in te voeren voor het verzamelen van op passende wijze uitgesplitste gegevens over gelijkheid op het gebied van onderwijs, en wel met betrekking tot de situatie van leerlingen uit de groepen die binnen haar mandaat vallen. Bij het opzetten van een dergelijk

systeem dienen de autoriteiten de beginselen van geïnformeerde instemming, zelfidentificatie en vertrouwelijkheid in acht te nemen, en zorg te dragen dat de verzamelde gegevens uitsluitend worden gebruikt ter bevordering van gelijkheid en inclusie.

7. (§ 56) ECRI adviseert de autoriteiten om zorg te dragen dat alle recent aangekomen migrantenkinderen snel naar school kunnen gaan, onder meer door regelmatig toezicht op de uitvoering van programma's gericht op de integratie en inclusie van pas aangekomen migrantenleerlingen en door voldoende middelen beschikbaar te stellen voor het opzetten van aangepaste ondersteuning voor deze leerlingen.
8. (§ 59) ECRI adviseert de autoriteiten om een geheel aan maatregelen uit te werken en uit te voeren met als doel om de inclusie van kinderen met een migratieachtergrond in het onderwijs te bevorderen, met name: (i) door daadkrachtig beleid te ontwikkelen om een einde te maken aan elke vorm van de facto segregatie op scholen en door toe te zien op de daadwerkelijke uitvoering daarvan; (ii) door passende ondersteuning te bieden aan leerlingen met een migratieachtergrond, hun gezinnen en scholen om de onderwijsachterstanden te verkleinen; (iii) door opleidingen en sensibiliseringsactiviteiten aan te bieden aan leerkrachten en andere onderwijsprofessionals teneinde vooroordelen weg te nemen bij de beoordeling van kinderen met een migratieachtergrond en bij het advies dat hen wordt gegeven op het gebied van onderwijs en beroepsoriëntatie.
9. (§ 61) ECRI adviseert de autoriteiten om een geheel aan doelgerichte maatregelen uit te werken en uit te voeren teneinde het aantal kinderen uit de woonwagenbewoners-gemeenschap dat naar school gaat en de leerplicht voltooit, aanzienlijk te verhogen. De uitwerking van deze maatregelen dient gepaard te gaan met grondig overleg met vertegenwoordigers van de betrokken gemeenschappen en de betrokken maatschappelijke organisaties.
10. (§ 69) ECRI adviseert de autoriteiten om maatregelen te nemen om de toegang van transgenders tot kwalitatief hoogwaardige gezondheidszorg verder te verbeteren, met name door: i) de specifieke rechten en behoeften van transgenderpatiënten op te nemen in de basis- en bijscholing van zorgprofessionals; en ii) in het hele land de capaciteit te vergroten van multidisciplinaire centra die genderbevestigende gezondheidszorg verlenen, om zodoende de wachttijden voor een passende behandeling te verkorten.
11. (§ 73) ECRI adviseert dat de autoriteiten met voorrang maatregelen nemen met het oog op de uitwerking en goedkeuring van een integraal wetsontwerp dat het recht van intersekse personen op lichamelijke integriteit uitdrukkelijk erkent en dat niet-medisch noodzakelijke chirurgische ingrepen en andere niet-therapeutische behandelingen verbiedt tot met moment waarop het intersekse kind in staat is om deel te nemen aan de beslissingen die het betreffen, op basis van het beginsel van vrije en geïnformeerde instemming. Daarbij dienen de autoriteiten de betrokken deskundigen en zorgprofessionals te raadplegen, naast de betrokken intersekse personen en hun ouders of voogden. Zij zouden zich hierbij ook moeten laten leiden door Algemene Beleidsaanbeveling nr. 17 van ECRI inzake de preventie en bestrijding van intolerantie en discriminatie jegens LGBTI-personen en door Aanbeveling CM/Rec(2025)7 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake gelijke rechten voor intersekse personen.
12. (§ 76) ECRI adviseert de autoriteiten om aanvullende maatregelen te nemen om voor migranten zonder wettig verblijf en asielzoekers een effectieve toegang tot de gezondheidszorg te waarborgen, met name door de administratieve belemmeringen die deze toegang in de weg staan, weg te nemen, en ook door het

organiseren van voorlichtings- en opleidingssessies over de geldende procedures voor het personeel dat in de betreffende zorginstellingen werkzaam is.

13. (§ 81) ECRI adviseert de autoriteiten om de ontwikkeling van opleidingen rond het bestrijden van racisme en discriminatie en voor culturele vaardigheden voor zorgprofessionals te stimuleren en te ondersteunen, onder meer via verenigingen van zorgprofessionals, het opnemen van mensenrechteneducatie als verplicht vak in de studieprogramma's van medische faculteiten en het opzetten van bijscholing over interculturele gezondheidszorg en gezondheidskwesties rond discriminatie, racisme en uitsluiting. Daarbij dienen de autoriteiten terdege rekening te houden met Algemene Aanbeveling nr. 37 van het VN-Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie inzake gelijkheid en het recht om bij het uitoefenen van het recht op gezondheid geen slachtoffer te worden van rassendiscriminatie.
14. (§ 89) ECRI adviseert de autoriteiten om de status en bevoegdheden van gelijkheidsorganen te versterken, in het licht van haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2 (herzien) over gelijkheidsorganen belast met de bestrijding van racisme en intolerantie op nationaal niveau, en zorg te dragen dat zij over de nodige budgettaire en personele middelen beschikken om hun taken ten volle uit te kunnen oefenen.
15. (§ 93) ECRI adviseert de autoriteiten om een doeltreffend systeem voor de traceerbaarheid van identiteitscontroles door medewerkers van de ordediensten in te voeren, in het kader van een beleid dat gericht is op zowel het versterken van het wederzijds vertrouwen tussen de ordediensten en alle geledingen van de samenleving als op het vergroten van de bijdrage van de ordediensten aan de preventie en bestrijding van alle vormen van discriminatie. Daartoe verwijst ECRI naar haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 11 inzake de bestrijding van racisme en rassendiscriminatie bij politieactiviteiten en naar Algemene aanbeveling nr. 36 van het VN-Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie inzake de preventie en uitbanning van het gebruik van raciaal profileren door wetshandhavers.

BIBLIOGRAFIE

Deze bibliografie bevat een lijst van de belangrijkste openbare informatiebronnen die zijn gebruikt bij het onderzoek naar de situatie in België: deze mag niet worden beschouwd als een uitputtende lijst van alle informatiebronnen die tijdens de voorbereiding van het rapport aan ECRI ter beschikking zijn gesteld.

Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI)

1. ECRI (2022a), [Conclusions](#) on the implementation of the recommendations in respect of Belgium subject to interim follow-up, CRI(2022)31.
2. ECRI (2020), [Sixth report on Belgium](#), CRI(2020)1.
3. ECRI (2017), [Conclusions](#) on the implementation of the recommendations in respect of Belgium subject to interim follow-up, CRI(2017)5.
4. ECRI (2014), [Fifth report on Belgium](#), CRI(2014)1.
5. ECRI (2012a), [Conclusions](#) on the implementation of the recommendations in respect of Belgium subject to interim follow-up, CRI(2012)26.
6. ECRI (2009a), [Fourth report on Belgium](#), CRI(2009)18.
7. ECRI (2004a), [Third report on Belgium](#), CRI(2004)1.
8. ECRI (2000), [Second report on Belgium](#), CRI(2000)2.
9. ECRI (1997), [First report on Belgium](#), CRI(97)49.
10. ECRI (1996), [General Policy Recommendation No. 1](#): Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, CRI(96)43.
11. ECRI (2018), [General Policy Recommendation No. 2 \(revised\)](#): Equality bodies to combat racism and intolerance at national level, CRI(2018)06.
12. ECRI (1998a), [General Policy Recommendation No. 3](#): Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, CRI(98)29.
13. ECRI (1998b), [General Policy Recommendation No. 4](#): National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims, CRI(98)30.
14. ECRI (2022b), [General Policy Recommendation No. 5 \(revised\)](#): Preventing and combating anti-Muslim racism and discrimination, CRI(2022)6.
15. ECRI (2001), [General Policy Recommendation No. 6](#): Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, CRI(2001)1.
16. ECRI (2003), [General Policy Recommendation No. 7](#): National legislation to combat racism and racial discrimination, CRI(2003)8rev, as amended in 2017.
17. ECRI (2004b), [General Policy Recommendation No. 8](#): Combating racism while fighting terrorism, CRI(2004)26.
18. ECRI (2021), [General Policy Recommendation No. 9 \(revised\)](#): Preventing and combating antisemitism, CRI(2021)28.
19. ECRI (2007a), [General Policy Recommendation No. 10](#): Combating racism and racial discrimination in and through school education, CRI(2007)6.
20. ECRI (2007b), [General Policy Recommendation No. 11](#): Combating racism and racial discrimination in policing, CRI(2007)39.
21. ECRI (2009b), [General Policy Recommendation No. 12](#): Combating racism and racial discrimination in the field of sport, CRI(2009)5.
22. ECRI (2011), [General Policy Recommendation No. 13](#): Combating antigypsyism and discrimination against Roma, CRI(2011)37rev, as amended in 2020.
23. ECRI (2012b), [General Policy Recommendation No. 14](#): Combating racism and racial discrimination in employment, 2012, CRI(2012)48.
24. ECRI (2016a), [General Policy Recommendation No. 15](#): Combating Hate Speech, CRI(2016)15.
25. ECRI (2016b), [General Policy Recommendation No. 16](#): Safeguarding irregularly present migrants from discrimination, CRI(2016)16.
26. ECRI (2023a), [General Policy Recommendation No. 17](#): Combating intolerance and discrimination against LGBTI persons, CRI(2023)24.
27. ECRI (2022c), [Statement](#) of the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) on the consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine.

28. ECRI (2023b), [Statement](#) on the rise of antisemitism in Europe as a result of the current conflict in the Middle East.
 29. ECRI (2024), [ECRI Glossary](#).
- Other sources** (listed in alphabetical order)
30. Agence fédérale pour l'accueil des demandeurs d'asile (Fedasil), [Accès aux soins de santé des demandeurs d'asile | Fedasil](#).
 31. Agence fédérale pour l'accueil des demandeurs d'asile (Fedasil), Projet CAAMI4FEDASIL, [Mémoire sur la première phase du projet / memorandum on the project's first phase](#).
 32. AIDA (2025), [Country Report: Belgium 2024 Update](#).
 33. Amnesty International (2025), [Unhoused and unheard. How Belgium's persistent failure to provide reception violate asylum seekers' rights](#).
 34. Antisemitisme.be, [Rapport annuel 2024](#).
 35. Audiovisual Council / Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA) (2025), [Rapport d'activités 2024](#).
 36. Bartholomeeusen C., Hanine F. (2023), Racisme et pratiques de la médecine, Ethica Clinica vol. 112, available also [here](#).
 37. BeSafe, (2024, March 7), [Le football belge lance une campagne contre le discours de haine en ligne](#).
 38. Belgian Institute for Postal Services and Telecommunications, Flemish Media Regulator, Audiovisual Council (CSA) and Medienrat (2024, May 24), [Press release / Communiqué de presse](#) - Digital Services Act : la Belgique a désigné ses quatre autorités compétentes pour faire appliquer les dispositions du règlement européen.
 39. Belgium.be, [Vers une Belgique en bonne santé](#).
 40. Brussels Capital Region (2023) [Plan bruxellois de lutte contre le racisme 2023-2026](#).
 41. Brussels Capital Region (2022) [Plan bruxellois d'inclusion des personnes LGBTQIA+ 2022-2025](#).
 42. Brussels Observatory for Prevention and Security (OBPS) (2024), [Les violences LGBTQIA+phobes : état des lieux de la situation en Région bruxelloise](#).
 43. Bufragech J. (2022, December 16), [Dis les termes : racisme à l'hôpital](#).
 44. BX1 (2025, November 4), [Une femme refoulée lors d'une fausse couche : elle porte plainte contre l'UZ Brussel](#).
 45. Çavaria (2023), [Vlaamse LGBTI+ schoolklimaat enquête 2021-2022](#).
 46. Chambre des représentants de Belgique (11 February 2021), [Résolution visant à reconnaître le droit à l'intégrité physique des mineurs intersexes](#).
 47. Chw-intermut.be, [Agents de santé communautaires](#).
 48. CIRE (2025), [Politique de non-accueil. État des lieux. Janvier 2025 - juin 2025](#).
 49. Commissariat aux droits de l'enfant (2020), [Advies: Naar een versterkt kinderrechtenperspectief bij kinderen met variaties in seksekenmerken](#).
 50. Commissioner for Children's Rights (2025), [Jaarverslag 2024-2025](#).
 51. Committee to Evaluate Federal Anti-Discrimination Laws (2022), [Rapport final](#).
 52. Council of Europe, Committee of Ministers (2022), [Recommendation CM/Rec\(2022\)16](#) on combating hate speech.
 53. Council of Europe, Committee of Ministers (2024), [Recommendation CM/Rec\(2024\)4](#) on combating hate crime
 54. Council of Europe, Steering Committee on Anti-Discrimination, Diversity and Inclusion (CDADI), Committee of Experts on the Intercultural Integration of Migrants (ADI-INT) (2023), [Training Manual on Equality Data Collection & Analysis to Prevent and Address Systemic Discrimination](#).
 55. Council of Europe, Treaty Office, [Chart of signatures and ratifications of Treaty 177](#).
 56. Cour des comptes (2025), [Aide médicale urgente pour les personnes en séjour illégal](#).
 57. De Nolf, Ans (2025), [Experiencing and Responding to Islamophobia : Media Representations, Lived Experiences, and Strategies of Resistance](#).
 58. Desmée, L., Cebotari, V. (2023), [School integration of immigrant children in Belgium](#), *Children & Society*.
 59. Equal Opportunities Alliance, [Coalitie tegen segregatie in het onderwijs | Gelijke kansen](#).
 60. European Union (EU), Fundamental Rights Agency (FRA) (2023), [Being Black in the EU](#).
 61. EU FRA (2024a), [Jewish People's Experiences and Perception of Antisemitism](#).
 62. EU FRA (2024b), [Being Muslim in the EU](#).

63. EU FRA (2024c) [EU LGBTIQ survey III – Belgium](#).
64. EU FRA (2024d), [LGBTIQ Equality at Crossroads. Progress and Challenges](#).
65. EU FRA (2026), [Antisemitism overview – Belgium](#).
66. EU, European Commission, High Level Group on Non-discrimination, Equality and Diversity: Subgroup on Equality Data (2021), [Guidance note on the collection and use of equality data based on racial or ethnic origin](#).
67. EU, European Commission (2025a), [Country report. Non-discrimination. Belgium 2025](#).
68. EU, European Commission (2025b), [Civil society monitoring report on the implementation of the national strategic framework for Roma equality, inclusion and participation](#).
69. Fondation Roi Baudouin (October 2020), [Comment \(mieux\) aider les victimes de délits de haine à se reconstruire ?](#)
70. Federal Government (2022a), [Mesures fédérales du Plan d'Action National contre le Racisme 2021-2024](#).
71. Federal Government (2022a), Mesures fédérales du Plan d'Action National contre le Racisme 2021-2024 - [Rapport intermédiaire](#).
72. Federal Government (2022b), [Plan d'action fédéral « Pour une Belgique LGBTQI+ friendly » 2021-2024](#).
73. Flemish Government, [OKAN](#) - Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers.
74. Flemish Government (2019), [Horizontaal Integratie-en Gelijke Kansenbeleidsplan 2019-2024](#).
75. Flemish Government (2025), [Horizontal Gelijkekansen-Beleidsplan 2025-2029](#).
76. General Delegate for Children's Rights, Délégué général aux droits de l'enfant (DGDE) (2025), [Avis relatif au phénomène du radicalisme en milieu scolaire](#).
77. Ghent city, [Omstaandertrainingen | Stad Gent](#).
78. Ghent city, [Online haatspraak: wat kan jij doen? | Stad Gent](#).
79. Ghent city, [Gezondheidsgidsen](#).
80. Hannah Arendt Institute (2021), [Online preventie en remediëring in de praktijk: Mechelen als case](#).
81. Hannah Arendt Institute (2025), Formation [ProProfile](#).
82. IMMERSE (2023), [National recommendations paper: Belgium](#).
83. Institut für Demokratiepädagogik (IDP) (2020), [Réseau Speak Up](#).
84. Institut pour l'égalité des femmes et des hommes (IEFH) (2025), [Living as a transgender and/or gender non-binary person in Belgium](#).
85. IEFH (2024), [Égalité de genre: 9 axes prioritaires pour la législature 2024-2029](#)
86. Kif Kif (2023), [Hoe extreemrechts, journalistiek en sociale media een racistische haatstorm veroorzaakten](#).
87. Kif Kif, Sankaa et Hand in Hand (2023), [De ervaringen van vrouwen en non-binaire personen met migratieachtergrond met online haat](#).
88. La Libre (2021, March 9), [Press article](#) - Après le meurtre d'un quadragénaire homosexuel à Beveren, le drapeau arc-en-ciel hissé au 16 rue de la Loi.
89. LEVL (2022), [Genuanceerde beeldvorming van personen met een migratieachtergrond in de media](#).
90. Liga voor Mensenrechten (2023), [Klachten tegen racisme door politie: zet het slachtoffer centraal](#).
91. Ligue des Droits Humains (2023), [État des droits humains en Belgique – Rapport 2022](#).
92. Ligue des droits humains (2024), [État des droits humains en Belgique - Rapport 2023](#).
93. Ligue des droits humains (2024, November 21), [Prise de position](#) - la Ligue des droits humains appelle à lutter contre les discours de haine.
94. Médecins du Monde Belgique (2024), [Mémoire Élections 2024. Une feuille de route pour la simplification et l'harmonisation de l'Aide Médicale Urgente](#).
95. NAPAR Coalition (2020), [Mémoire](#) - Propositions d'actions prioritaires de la Coalition NAPAR pour un plan d'action interfédéral contre le racisme.
96. Networks overcoming antisemitism (NOA) (2022), [Fiche de rapport nationale sur des mesures gouvernementales pour lutter contre l'antisémitisme et encourager la vie juive – Belgique / National report card on Belgium](#)
97. Permanent committee for the supervision of the police services (Comité P) (2025), [Rapport annuel 2024](#).
98. Permanent committee for the supervision of the police services (Comité P) (2023), [Rapport annuel 2022](#).
99. Public Prosecutor's Office (2025), Statistiques annuelles 2025 des parquets correctionnels – Analyse sur la discrimination 2025.

100. Prisme (2025), Dossier de recommandations : [Les LGBTQIA+ phobies dans le sport, en particulier dans le football](#).
101. Prisme (2024), Dossier de recommandations : [Pour des politiques plus justes et égalitaires pour les personnes inter*](#).
102. REFUFAM (2025), [Education: Entering and Leaving OKAN](#).
103. Royal Belgian Football Association, [Come Together](#).
104. RTBF (2023, November 17), [Les propos racistes de Conner Rousseau font largement réagir](#).
105. RTBF (2025, May 6), [La revue de presse : le raid des hooligans brugeois à Bruxelles, du « racisme à l'état pur »](#).
106. RTBF (2025, June 4), [Mort de Fabian à Ganshoren \[...\]](#).
107. SPF Justice, Equal Opportunities Department (2024), Pour une Belgique LGBTQI+ Friendly - [Rapport de monitoring](#).
108. SPF Santé publique (2020), [ETHEALTH Rapport 2020. Vers des soins de santé équitables pour les migrants et minorités ethniques](#).
109. [Stop Ethnic Profiling](#) platform / Plateforme « [Stop au profilage ethnique](#) ».
110. Transgender Infopunt et UZ Gent (2023), [Genoeg-Enough-Assez](#).
111. UCLouvain (2020), Des messages à la frontière entre opinion et discours de haine. Une analyse de la communication des personnalités politiques belges francophones sur les réseaux sociaux, [Rapport final de recherche](#).
112. Unia (2018), [Baromètre de la diversité : Enseignement](#)
113. Unia (2020, May 29), [Opinion vs discours de haine : une analyse de la communication des personnalités politiques](#).
114. Unia et al. (2020, July 2), [Identifier et affronter des problèmes et abus dans la sélectivité policière](#).
115. Unia (2021a), [Rapport chiffres 2020](#).
116. Unia (2021b), [Rapport annuel 2020](#).
117. Unia (2021c), [Improving equality data collection in Belgium, Rapport Final](#).
118. Unia (2022a), [Rapport chiffres 2021](#).
119. Unia (2022b), [Discrimination à l'encontre des personnes afrodescendantes](#).
120. Unia (2023a), [Rapport annuel 2022 – Discours et délits de haine](#).
121. Unia (2023b), [Mémoire 74 propositions d'Unia pour les élections 2024](#)
122. Unia (2023c), [Analyse](#) du Décret du 19 mars 2012 de la Communauté germanophone visant à lutter contre certaines formes de discrimination.
123. Unia (2024a), [Rapport chiffres 2023](#).
124. Unia (2024b), [Antisémitisme en Belgique](#).
125. Unia (2024c), [Etude exploratoire sur l'inégalité raciale et la discrimination dans les soins de santé](#).
126. Unia (2024d), [Etude exploratoire : La prise en compte du racisme sur la santé mentale et physique des personnes](#).
127. Unia (2024, March), [Analyse de la jurisprudence](#) en matière de négationnisme. [Analysis of case law](#) on denialism.
128. Unia (2024, June), [Analyse de la jurisprudence](#) sur les propos racistes et autres propos haineux sur le lieu de travail / [Analysis of case law](#) on racist and other hate speech in the workplace.
129. Unia (2024 December), [Analyse de la jurisprudence](#) sur les discours de haine racistes punissables sur les réseaux sociaux / [Analysis of case law](#) on criminal racist hate speech on social media.
130. Unia (2025a), [Rapport chiffres 2024](#).
131. Unia (2025b), [Rapport annuel 2024](#).
132. Unia (2025c), [Information](#) sur l'arrêt du 20 juin 2025 de la Cour d'Appel de Gand et (2026), [Communiqué de presse](#) / [Information](#) on Ghent Court of Appeal judgment of 20 June 2025 and (2026), [Press release](#).
133. Unia (2025, 3 februari), [Press release](#), [Communiqué de presse](#) - Accord du gouvernement fédéral : moins 25 % ? La direction d'Unia s'indigne !
134. Unia en IGVM (2025, 12 mei), [Communiqué de presse Persbericht](#) Unia en het IGVM luiden de alarmbel: verontrustende cijfers over geweld en discriminatie tegen LGBTI-personen
135. Unia, l'IEFH et le Délégué général aux droits de l'enfant (DGDE) (2023, October 27), [Communiqué de presse/ Press release](#) - EVRAS : chaque jeune a droit à un environnement scolaire sûr et à une éducation sexuelle.

136. Europese Unie (UE), Bureau voor de Grondrechten (FRA) (2020), [Roma en Woonwagengewoners in België Roms et Gens du voyage en Belgique](#).
137. United Nations (UN), Committee for the elimination of racial discrimination (CERD) (2021, May 21), [Concluding observations on the combined twentieth to twenty-second periodic reports of Belgium](#).
138. United Nations, International Independent Expert Mechanism to Advance Racial Justice and Equality in the context of Law Enforcement (2025), [Visit to Belgium – Report](#).
139. United Nations, Working Group of Experts on People of African Descent (WGEPAD) (2019), Report of the Working Group of Experts on People of African Descent on its visit to Belgium, [A/HRC/42/59/Add.1](#).
140. Université Catholique de Louvain et al. (2025), [Portrait des personnes originaires d'Afrique sub-saharienne en Belgique](#).
141. Université Libre de Bruxelles (2024), [Rapport sur les campagnes anti-genre en Belgique](#).
142. Vlaams Parlement (2024, February 7), [Resolutie over de betere ondersteuning en een betere zorg voor mensen met een intersekseconditie](#).
143. Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) (2025a), [Mensenrechten in Vlaanderen. Stand van zaken 2024](#).
144. Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) (2025b), [Jaarverslag 2024](#).
145. Vrije Universiteit Brussel (VUB) (2020), [Eindversie van het onderzoeksrapport](#).
146. VRT (4 October 2023), [Article de presse Press article](#) - Gent start met campagne tegen haatspraak op internet: gratis opleidingen voor inwoners én hardere aanpak op sociale media.
147. Franse Gemeenschap, Enseignement, [Observatoire du climat scolaire](#).
148. Franse Gemeenschap, [DASPA](#) - Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-arrivants et Assimilés.
149. Franse Gemeenschap (2020, June 25), [Histoire et Colonisation: un nouvel outil digital pour le corps professoral](#).
150. Franse Gemeenschap (2023), [Plan de lutte contre le racisme 2023-2026](#).
151. Franse Gemeenschap (2023, February 16), [Formations Dob à destination des \(futurs\) enseignants: «Le Congo colonial»](#).
152. Franse Gemeenschap (2024), [TALIS 2024 – Présentation de l'enquête et Paysage de l'enseignement](#).
153. Waals Gewest (2022), [Plan wallon d'inclusion des personnes LGBTQIA+ 2022-2024](#) et le [Rapport final](#).
154. Waals Gewest (2023), [Plan wallon de lutte contre le racisme 2023-2026](#).
155. Walloon Region (2024, May 17), [17 mai : journée mondiale contre l'homo/trans/biphobie](#).
156. Politiezone Brussel-Noord, meldpunt [« No Hate »](#).
157. 40 organisaties (2024, April 25), [Opiniestuk](#) Haatspraak: maak een einde aan een dubbele discriminatie in de Grondwet

BIJLAGE

De volgende bijlage (uitsluitend in het Frans) maakt geen deel uit van de analyse en de voorstellen van ECRI met betrekking tot de situatie in België.

ECRI is, in overeenstemming met haar land-voor-land-procedure, een vertrouwelijke dialoog aangegaan met de Belgische autoriteiten over een eerste ontwerp van het rapport. Een aantal opmerkingen van de autoriteiten is in aanmerking genomen en verwerkt in de definitieve versie van het rapport (waarin, overeenkomstig de gangbare praktijk van ECRI en tenzij anders aangegeven, alleen rekening kon worden gehouden met ontwikkelingen tot en met 18 maart 2026, de datum waarop het eerste ontwerp werd onderzocht).

De autoriteiten hebben ook verzocht om het volgende standpunt als bijlage bij het rapport op te nemen.

België wenst de volgende opmerkingen te maken bij het rapport dat de ECRI heeft opgesteld in het kader van haar zevende monitoringcyclus:

1) Wat betreft **aanbeveling 73 met betrekking tot de rechten van intersekse personen:**

De ECRI beveelt prioritair aan dat de autoriteiten maatregelen nemen met het oog op het uitwerken en aannemen van een allesomvattend wetsontwerp waarin het recht van intersekse personen op fysieke integriteit uitdrukkelijk wordt erkend, en waarin chirurgische ingrepen zonder medische noodzaak en andere niet-therapeutische behandelingen worden verboden totdat het intersekse kind in staat is om deel te nemen aan beslissingen die het aangaan, op basis van het beginsel van vrije en geïnformeerde toestemming. Daarbij zouden de autoriteiten de betrokken deskundigen en gezondheidswerkers moeten raadplegen, evenals intersekse personen en hun ouders of voogden. Ze zouden ook inspiratie moeten putten uit algemene beleidsaanbeveling nr. 17 van de ECRI inzake het voorkomen en bestrijden van onverdraagzaamheid en discriminatie tegen LGBTI-personen en aanbeveling (2025)⁷ van de Raad van Europa over de gelijke rechten van intersekse personen.

De Belgische wet betreffende de rechten van de patiënt stelt een kader vast voor elke patiënt, ongeacht zijn profiel en geslachtskenmerken. Voor elke medische tussenkomst is de vrije en geïnformeerde toestemming vereist van de betrokken persoon en/of diens vertegenwoordiger in geval van onbekwaamheid (bv. een minderjarige of een onbekwame meerderjarige), mits voorafgaande informatieverstrekking. De minderjarige wordt betrokken bij de uitoefening van zijn patiëntenrechten en kan deze rechten autonoom uitoefenen wanneer hij wordt geacht zijn belangen voldoende te kunnen inschatten. Tot de informatie die de zorgverlener vóór een tussenkomst moet verstrekken, behoren de contra-indicaties, de bijwerkingen, de risico's en de mogelijke alternatieven. De toestemming kan op verzoek van de patiënt of van de gezondheidszorgbeoefenaar schriftelijk worden vastgelegd. Indien de wettelijke voorwaarden niet worden nageleefd (bv. gebrek aan toestemming of bij onvolledige informatieverstrekking), kan de zorgverlener aansprakelijk worden gesteld. De Belgische rechtspraak heeft overigens reeds een medisch niet-noodzakelijke ingreep tot 'seksuele normalisering' bij een minderjarige intersekse persoon veroordeeld (Hof van Beroep te Brussel, 7 februari 2023). Het Hof stelde vast dat er onvoldoende informatie was verstrekt over de ingreep en dat deze niet gerechtvaardigd was.

Zogenoemde ingrepen tot 'seksuele normalisering' die worden uitgevoerd zonder medische noodzaak en/of zonder de toestemming van de patiënt, zijn in België dus niet toegestaan. België onderschrijft de bezorgdheden die zijn verwoord in Aanbeveling (2025)⁷ van de Raad van Europa over de gelijke rechten van intersekse personen en erkent de noodzaak van voorafgaande vrije en geïnformeerde toestemming vóór elke medische tussenkomst met betrekking tot de geslachtskenmerken van een persoon.

België meent dat de huidige nationale regelgeving voldoende garanties biedt voor medische tussenkomsten ten aanzien van intersekse personen. België wil echter het zorgtraject verder versterken. In het kader van de maatregelen van het LGBTIQ+-plan goedgekeurd op 17 juli verbindt België zich ertoe om een op mensenrechten gebaseerd medisch protocol uit te werken dat richtlijnen vastlegt voor de medische zorg die wordt verleend aan personen met variaties in de geslachtskenmerken. Het protocol moet

waarborgen dat geen enkele ingreep op de geslachtskenmerken wordt uitgevoerd zonder de voorafgaande, vrije, geïnformeerde en uitdrukkelijke toestemming van de betrokken persoon. Het protocol houdt rekening met de psychologische, sociale en toekomstige wensen van de betrokken persoon en omvat een multidisciplinaire begeleiding, met inbegrip van informatieverstrekking, ondersteuning en opvolging. Het in kaart brengen en zichtbaar maken van de bestaande expertise vormt een essentiële eerste stap, die het mogelijk maakt om, waar nodig, een gerichte versterking van de begeleiding, met name op psychosociaal vlak, te overwegen, teneinde de situatie van de betrokken personen concreet te verbeteren.

2) Wat betreft **de aanbevelingen met betrekking tot gelijke behandeling en inclusie in het onderwijs**, wenst België opmerkingen te maken over:

Aanbeveling 48: De ECRI beveelt de autoriteiten aan een systeem in te voeren voor de verzameling van op passende wijze uitgesplitste gegevens inzake gelijkheid in het onderwijs, en zulks voor wat betreft de situatie van leerlingen die behoren tot de groepen die onder haar mandaat vallen. Bij de ontwikkeling van een dergelijk systeem zouden de autoriteiten de beginselen van geïnformeerde toestemming, zelfidentificatie en vertrouwelijkheid moeten naleven en erop moeten toezien dat de verzamelde gegevens uitsluitend worden gebruikt ter bevordering van gelijkheid en inclusie.

België onderschrijft het belang van betrouwbare gegevens voor de opvolging van gelijke onderwijskansen en het identificeren van mogelijke ongelijkheden. Relevante achtergrondkenmerken worden daarom reeds geregistreerd en gebruikt voor statistische en beleidsmatige doeleinden. Zo wordt nationaliteit systematisch geregistreerd in de onderwijsdatabanken en opgenomen in diverse monitoringsinstrumenten. Ook het geslacht bij geboorte wordt geregistreerd.

Tegelijk is voorzichtigheid geboden bij de aanbeveling om systematisch uitgesplitste gegevens te verzamelen op basis van ras, etnische afkomst, genderidentiteit of seksuele geaardheid. Etniciteit betreft een complexe, contextgebonden en deels subjectieve identiteit die zich niet eenduidig laat afbakenen of registreren. Ook voor ras en genderidentiteit, stellen zich belangrijke vragen rond definitie, afbakening en registratie. Seksuele geaardheid laat zich niet steeds vertalen in eenduidige administratieve categorieën. De systematische verzameling van dergelijke gevoelige persoonsgegevens door overheidsinstanties roept bovendien belangrijke vragen op inzake privacy, proportionaliteit, gegevensbescherming en vertrouwelijkheid.

Om die redenen kiest het Belgische onderwijsbeleid vandaag voor het monitoren van onderwijsongelijkheden aan de hand van objectieve, juridisch beter afgebakende en beleidsmatig relevante kenmerken. Deze gegevens laten toe om onderwijsachterstanden en ongelijkheden op een betrouwbare manier in kaart te brengen, zonder dat leerlingen moeten worden ingedeeld volgens categorieën die moeilijk af te bakenen zijn.

IV. Aanbeveling 59: De ECRI beveelt de autoriteiten aan een reeks maatregelen uit te werken en uit te voeren die de inclusie van kinderen met een migratieachtergrond in het onderwijs moeten vergemakkelijken, met name: (i) door een solide beleid te ontwikkelen om een einde te maken aan elke vorm van feitelijke segregatie op scholen en door toe te zien op de daadwerkelijke tenuitvoerlegging daarvan; (ii) door

ondersteuning op maat van leerlingen met een migratieachtergrond, hun gezinnen en de scholen te bieden, teneinde de schoolkloof te verkleinen; (iii) door opleidingen en bewustmakingsactiviteiten aan te bieden aan het onderwijspersoneel en andere opvoedingsprofessionals, teneinde vooroordelen weg te nemen bij de beoordeling van kinderen met een migratieachtergrond en bij het advies dat hun wordt gegeven op het gebied van onderwijs en beroepsoriëntatie (§§55-59).

In de Franse Gemeenschap is het onderwijs toegankelijk voor alle leerplichtige kinderen, ongeacht hun nationaliteit, herkomst of administratief statuut. Nieuw aangekomen leerlingen kunnen op elk moment van het jaar worden ingeschreven in de instelling die door hun ouders wordt gekozen, zonder dat zij verplicht zijn om via een specifieke regeling te gaan.

Om hun schoolsucces te bevorderen, kunnen leerlingen die onvoldoende Frans beheersen extra begeleiding krijgen in het kader van het Frans als Onderwijstaal (Français Langue d'Apprentissage, FLA). Deze begeleiding kadert in een inclusieve aanpak die erop gericht is de leerling in staat te stellen zijn schoolloopbaan onder de beste omstandigheden te doorlopen.

De Franse Gemeenschap organiseert eveneens het onthaal- en scholingsdispositief voor nieuwkomers en gelijkgestelde leerlingen (Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés, DASPA). Dit dispositief vormt een tijdelijke begeleidingsmaatregel die de betrokken leerlingen in staat moet stellen de onderwijstaal en de vaardigheden te verwerven die nodig zijn voor hun volledige integratie in het regulier onderwijs. Het doel ervan is een duurzame en geslaagde schoolinsertie te bevorderen, door de taalbarrières weg te werken die de onderwijsloopbaan van nieuw aangekomen leerlingen zouden kunnen belemmeren.

De Franse Gemeenschap is dan ook van oordeel dat het DASPA, gezien zijn aard en doelstelling, niet kan worden gelijkgesteld met een mechanisme van schoolsegregatie. Het gaat om een tijdelijk en gericht dispositief dat de betrokken leerlingen de taalkundige en pedagogische middelen wil bieden die nodig zijn voor hun effectieve en duurzame integratie in het regulier onderwijs.

Leerlingen die van een DASPA-regeling gebruikmaken, blijven volledig geïntegreerd in de schoolgemeenschap. Zij gaan naar dezelfde scholen als de andere leerlingen, delen dezelfde leefruimtes, pauzes en speeltijden, en nemen deel aan de gemeenschappelijke activiteiten die door de scholen worden georganiseerd. Het dispositief is bedoeld als hefboom voor inclusie en emancipatie, en niet als een mechanisme van uitsluiting.

Bovendien zijn gezinnen niet verplicht hun kind in te schrijven in een school die een DASPA organiseert. De ouders behouden de vrijheid om de school te kiezen die zij het meest geschikt achten voor de behoeften van hun kind.

Wat de meer algemene concentratieverschijnselen betreft die in bepaalde scholen worden vastgesteld, moeten deze worden bekeken in het licht van diverse demografische, residentiële, sociaal-economische en schoolgebonden factoren. Zij kunnen in geen geval worden gelijkgesteld met de doelstelling of de werking van de onthaalregelingen voor nieuwkomers.

De Franse Gemeenschap voert daarentegen een actief beleid ten voordele van gelijke kansen, sociale mix en de inclusie van alle leerlingen. De inschrijvingsmechanismen, de dispositieven voor taalondersteuning en de steunmaatregelen voor de meest kwetsbare leerlingen dragen bij tot deze gemeenschappelijke doelstelling: elke leerling, ongeacht zijn herkomst, in staat stellen zijn volledige potentieel te ontwikkelen en zijn schoolloopbaan tot een goed einde te brengen.

De Vlaamse gemeenschap zet in haar onderwijsbeleid sterk in op het bieden van gelijke onderwijskansen aan leerlingen met een migratieachtergrond, waarbij een goede kennis van het Nederlands als belangrijke voorwaarde voor schoolsucces wordt beschouwd. Voor anderstalige nieuwkomers bestaan er daarom onder meer taalintegratietrajecten en onthaalonderwijs (OKAN), zodat leerlingen zo snel mogelijk voldoende Nederlands verwerven om volwaardig aan het reguliere onderwijs te kunnen deelnemen. Een belangrijke recente beleidsmaatregel is het plan 'Ieder kind taalheld', dat taalachterstand preventief wil aanpakken en het taalbeleid op school structureel wil versterken. In het basisonderwijs wordt daarbij onder meer ingezet op vroegtijdige screening, extra taalondersteuning en de oprichting van taalheldklassen voor leerlingen die het Nederlands nog onvoldoende beheersen. Ook moet elke basisschool een taalexpert aanduiden die het schoolteam ondersteunt bij taalbeleid, taal- en leesdidactiek en de begeleiding van leerlingen met taalnoden.

Leerlingen worden daarbij tijdelijk extra ondersteund op basis van hun taalnoden, met als doel een maximalisering van hun toekomstige kansen in het Vlaamse onderwijs. Er is dus geen sprake van een permanent onderscheid op basis van migratieachtergrond. Het uitgangspunt van het Vlaamse onderwijsbeleid blijft namelijk dat uitsluiting, segregatie en discriminatie moeten worden vermeden en dat sociale verbondenheid moet worden bevorderd.

Wat betreft de aanbevelingen met betrekking tot het verstrekken van onderwijs over gelijkwaardigheid en tolerantie in het onderwijs, wenst de Vlaamse gemeenschap aan te stippen dat de nieuwe Vlaamse minimumdoelen expliciet aandacht besteden aan burgerschap en aan het leren samenleven in een diverse samenleving. Zo leren leerlingen onder meer wat begrippen als gelijkwaardigheid, vooroordeel, racisme en discriminatie betekenen en ontdekken ze hoe diversiteit het samenleven kan verrijken én soms voor uitdagingen kan zorgen. Daarnaast maken de doelen ruimte voor kinderrechten: leerlingen leren hun belangrijkste rechten en plichten kennen, zoals het recht op onderwijs, privacy, vrije tijd, een eigen identiteit en veiligheid en bescherming. Ook leren ze dat volwassenen rekening moeten houden met de belangen van kinderen. Op die manier bieden de minimumdoelen concrete aanknopingspunten om in de klas te werken rond respect, tolerantie, inclusie en gelijke behandeling, en om leerlingen bewust te maken van hun rechten en verantwoordelijkheden als lid van de samenleving.

In de Duitstalige Gemeenschap wordt elk kind van schoolgaande leeftijd ingeschreven, ongeacht diens herkomst of statuut, en dit op elk moment van het schooljaar. Voor nieuw aangekomen leerlingen voorziet het EAS-systeem in een specifieke regeling voor taal- en schoolondersteuning in de beginfase. Die tijdelijke regeling is bedoeld om de overgang naar het reguliere onderwijs te vergemakkelijken.

De Duitstalige Gemeenschap telt negen gemeenten met in totaal ongeveer 80.000 inwoners en slechts twee steden: Eupen en Sankt Vith. Het aantal onderwijsinstellingen

is dus beperkt en ouders hebben voldoende, maar in een landelijke context beperkte keuze uit scholen in de onmiddellijke omgeving.

De in artikel 58 beschreven concentratie veronderstelt een onderwijslandschap waarin scholen met verschillende profielen naast elkaar bestaan. Aan die voorwaarde wordt binnen de Duitstalige Gemeenschap op structureel vlak vrijwel niet voldaan.

- 3) België wenst de volgende feitelijke verduidelijkingen aan te brengen met betrekking tot § 85 en het onderzoeksmandaat van het VMRI:

Het VMRI heeft een ruimer **hoorrecht/onderzoeksmandaat** dan louter ten aanzien van overheden of openbare diensten. Artikel 22 van het decreet inzake het VMRI bepaalt namelijk: “Het VMRI is **bevoegd om alle personen te horen en alle nodige informatie en documentatie in te winnen** als dat redelijkerwijze nodig is om zijn bevoegdheden uit te oefenen.”

Het is slechts wanneer een verzoek tot informatie of documentatie wordt gericht naar openbare diensten of overheden, dat het VMRI een dwingende termijn kan opleggen om dit verzoek te beantwoorden.

The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) is a unique human rights body that monitors Council of Europe member states' action against racism, intolerance and discrimination on grounds of "race", colour, language, religion, citizenship, national or ethnic origin, sexual orientation, gender identity and sex characteristics.

ECRI was set up by the first Summit of Heads of State and Government of the member states of the Council of Europe in 1993 and became operational in 1994.

ECRI is composed of 46 members appointed on the basis of their independence, impartiality, moral authority and expertise in dealing with issues of racism, intolerance and related discrimination. Each Council of Europe member state appoints one person to serve as a member of ECRI.

Secretariat of ECRI

Anti-discrimination and Inclusion Department
Directorate General of Democracy and Human Dignity
Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 90 21 46 62
E-mail: ecri@coe.int

Follow us:

ENG

www.coe.int/ecri

www.coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 46 member states, including all members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.

The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) is a unique human rights body that monitors Council of Europe member states' action against racism, intolerance and discrimination on grounds of "race", colour, language, religion, citizenship, national or ethnic origin, sexual orientation, gender identity and sex characteristics.

ECRI was set up by the first Summit of Heads of State and Government of the member states of the Council of Europe in 1993 and became operational in 1994.

ECRI is composed of 46 members appointed on the basis of their independence, impartiality, moral authority and expertise in dealing with issues of racism, intolerance and related discrimination. Each Council of Europe member state appoints one person to serve as a member of ECRI.

Secretariat of ECRI

Anti-discrimination and Inclusion Department
Directorate General of Democracy and Human Dignity
Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 90 21 46 62
E-mail: ecri@coe.int

Follow us:

ENG

www.coe.int/ecri

www.coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 46 member states, including all members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.